

To read, or not to read?....

Leesplezier bij tweetalige leerlingen en de gevolgen voor taalachterstand en leesbegrip.

Naam: Emma Kuiper-MacLeod

Master Special Educational Needs (M SEN)
Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg

Leerroute: Remedial Teacher

Lesplaats: Eindhoven
Studentennummer: 2145641

Begeleid door: Marjo van Hulten

Mei 2011

Inhoudsopgave

	Pagina
Samenvatting	3
Inleiding	5
Hoofdstuk 1: Aanleiding en Probleemstelling	8
Hoofdstuk 2: Theoretische onderbouwing	12
2.1 Wat is taalachterstand?	12
2.2 Wat is begrijpend lezen?	13
2.3 Begrijpend lezen met een taalachterstand.	13
2.4 Motivatie voor begrijpend lezen.....	14
2.5 Het belang van moedertaalontwikkeling.....	14
2.6 Stimuleren van lezen en leesontwikkeling	14
Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie	16
3.1 Doel van het onderzoek.	16
3.2 Plan van actie.....	16
3.3 Onderzoeksgroep en betrokkenen.	17
3.4 Onderzoeksinstrumenten.	18
3.5 Ethiek, validiteit en betrouwbaarheid.....	19
Hoofdstuk 4: Data-analyse en resultaten	21
4.1 Observaties betrokkenheid tijdens een begrijpend leesactiviteit.	21
4.2 Leesattitude leerlingen.	23
4.3 Gesprekken met onderwijsprofessionals.....	24
4.4 Vragenlijst aan de ouders/ verzorgers.....	26
Hoofdstuk 5: Conclusies	28
5.1 De rol van taalachterstand bij leesbegrip.	28
5.2 Motivatie en plezier.	28

5.3 Rol van de onderwijs professionals	29
5.4 Rol van de ouders/ verzorgers.	30
5.5 Conclusie.	30
5.6 Aanbevelingen voor de praktijk.	31
Hoofdstuk 6: Evaluatie onderzoeksdiscussies	33
6.1 Conclusies en adviezen voor toekomstig handelen.	33
6.2 Evaluatie onderzoek.....	34
Nawoord.....	36
Literatuurlijst	37
Bijlagen	40
Bijlage 1: Interview vragen onderwijsprofessionals	41
Bijlage 2: Brief en enquête ouders/ verzorgers	42
Bijlage 3: Tijdsteekproef betrokkenheid (hier/nu meting en eindmeting)	45
Bijlage 4: Leesattitudeschaal hier en nu meting	46
Bijlage 5: Leesattitudeschaal eindmeting	48
Bijlage 6: Tijdsteekproef betrokkenheid hier en nu meting leerling	50
Bijlage 7: Tijdsteekproef betrokkenheid eindmeting leerling	51
Bijlage 8: Individuele tabellen taakgerichtheid leerlingen (hier/nu en eindmeting)	52
Bijlage 9: Tabellen ruwe scores leesattitude individuele leerlingen.....	56
Bijlage 10: Leesattitudeschaal leerling (hier/ nu meting en eindmeting).....	57
Bijlage 11: Grafiek leesattitude moedertaal (hier/nu meting en eindmeting)	61
Bijlage 12: Beschrijvend verslag diagnostische gesprekken leerlingen n.a.v. leesattitude schaal	62
Bijlage 13: Ingevulde enquête ouders/ verzorgers	68

Samenvatting

"We're trying to encourage reading for fun, because we know if we can get children reading topics of their interest, they will be more likely to read better and succeed in life." Sara Stern (2008)

In dit onderzoeksverslag is te lezen hoe het antwoord tot stand is gekomen op de vraag: *Hoe kan ik als remedial teacher tweetalige kinderen in groep 7 die problemen hebben met begrijpend lezen vanwege een taalachterstand helpen door het plezier in lezen te vergroten?*

Bij het beantwoorden van deze vraag is gekeken naar de taakgerichtheid bij het begrijpend lezen en de leesattitude van de leerlingen. Ook wordt de rol van de ouders/ verzorgers, de moedertaal, de rol van de leerkracht en de rol van de remedial teacher bekeken.

Uit het onderzoek is gebleken dat de moedertaal van de leerling een bijdrage kan leveren aan het lezen en het leesbegrip. Bij eentalige leerlingen zorgt een vertraagde ontwikkeling van de thuistaal voor een kloof tussen het thuis- en schooldomein. De leerling heeft moeite met verbanden leggen tussen woorden. Bij tweetalige leerlingen spelen de verschillen tussen de moeder taal en het Nederlands een grotere rol bij verbanden leggen. Er is namelijk al een kloof vanwege de verschillen tussen de talen. Ouders/verzorgers met een andere moedertaal ervaren het soms als lastig, als hen gevraagd wordt om de Nederlandse taal thuis te oefenen met hun kind. Sommige ouders/ verzorgers hebben zelf ook moeite met het spreken, lezen en/of schrijven in het Nederlands .

Als remedial teacher moet je ervoor zorgen dat je een positieve leeshouding uitstraalt en lezen stimuleert. Door tweetalige kinderen het gevoel te geven dat het heel knap is dat ze twee talen beheersen, in plaats van steeds te benadrukken dat de beheersing en begrip van het Nederlands lezen minder gaat, vergroot je op een positieve manier hun zelfbeeld. Het is niet wat ze nog niet kunnen, maar juist wat ze al wel goed kunnen.

Door de ouders/ verzorgers te stimuleren plezier in hun moedertaal thuis te vergroten en door als remedial teacher de koppeling tussen de twee talen op school te realiseren. Door onder andere de leerlingen hun moedertaal aan elkaar te laten presenteren) vergroot je hun plezier in het lezen en hun eigenwaarde. Je laat ze ervaren dat het beheersen van een andere taal iets bijzonders is, waar ze trots op mogen zijn. Uit de onderzoeksgegevens is gebleken, dat bij vergroting van het leesplezier, de taakgerichtheid bij opdrachten voor begrijpend lezen is toegenomen. Volgens Jager (2003) zijn plezier in het lezen en een goed taakgedrag van belang om het begrijpend lezen goed te leren beheersen. Dit komt overeen met de resultaten van dit onderzoek.

Dit is wel een doorgaand proces. Het blijven stimuleren van het lezen en plezier verlenen aan het lezen is iets waar geen eind aan mag komen. Zo zorg je als remedial teacher en leerkracht ervoor, dat de schooltaal blijft ontwikkelen. Ook het onderhouden van een goede relatie en afspraken met de ouders/ verzorgers van tweetalige leerlingen speelt een essentiële rol bij het vergroten van de thuistaal. Volgens Droop en Verhoeven (2003) leidt het niet overlappen van het thuis- en schooldomein met betrekking tot de woordenschat, tot moeite met het begrijpen van teksten. Door ontwikkeling van beide domeinen, groeit de overlap van woordenschat van de leerling. Deze heeft op deze manier de kans om zijn onvolledige woordrepresentatie op te bouwen en uit te breiden, waardoor teksten mogelijk beter worden begrepen.

Het antwoord op de vraag hoe ik als remedial teacher tweetalige kinderen in groep 7 help die problemen hebben met begrijpend lezen vanwege een taalachterstand door het plezier in lezen te vergroten is: door betrokkenheid van ouders/verzorgers te vragen, de moedertaal van deze leerlingen te respecteren en te stimuleren met behulp van de ouders/ verzorgers, het Nederlands lezen te promoten en bovenal: ervoor zorgen dat het lezen leuker wordt, zodat de kinderen er meer plezier in ervaren en het ook willen doen.

Inleiding

There are many little ways to enlarge your child's world. Love of books is the best of all."

Jacqueline Kennedy (1973)¹

Introductie.

Ik ben Emma Kuiper-MacLeod. Ik ben leerkracht in het basisonderwijs. In 2001 ben ik van de PABO afgestudeerd. Na mijn afstuderen heb ik een jaar vervangen op verschillende scholen, o.a. het speciaal onderwijs. Na het vervangen heb ik een half jaar op verschillende scholen gestaan, dit in verband de geboorte van mijn twee dochters. In 2004 kwam ik terecht op de Boschuil. Daar heb ik ook in verschillende groepen gestaan variërend van de kleuters tot groep 8. Op dit moment geef ik 2 dagen in de week les aan een groep 7. Op de andere dagen houd ik me vooral bezig met mijn eigen gezin. Vanwege mijn Britse achtergrond voed ik mijn kinderen tweetalig op. Ik spreek altijd Engels met mijn kinderen en leer ze Engels te lezen en schrijven. Naast het lesgeven op school en mijn gezin ben ik aan het studeren voor remedial teacher.

Doelstelling van mijn onderzoek.

Om deze studie te realiseren schrijf ik mijn meesterstuk over het vergroten van het leesplezier bij tweetalige leerlingen met een taalachterstand.

Dit onderzoek vindt plaats op de basisschool waar ik les geef. Het gaat hierom basisschool de Boschuil in Eindhoven. Basisschool de Boschuil is een grote school. De school heeft 47 groepen en telt ongeveer 1200 leerlingen. De school bestaat merendeels uit autochtone leerlingen. De Boschuil bevindt zich in een rijkere wijk. Ouders zijn over het algemeen hoog opgeleid en tweeverdieners. Kinderen op de Boschuil blijven vaak over. Er wordt veel gebruik gemaakt van de voor- en naschoolse opvang.

Locatie van uitvoering van mijn onderzoek.

Ik voer dit onderzoek uit in mijn eigen klas samen met mijn collega A. S. Andere collega's en de zorg coördinatoren binnen mijn school. Verder zal ik tijdens mijn onderzoek kinderen uit de andere vier groepen 7 erbij betrekken. Ik krijg hierbij steun en hulp van al mijn collega's.

Waarom ik voor dit onderzoek kies.

Ik kies voor dit onderzoek, omdat het dicht bij mij staat. Ik ben zelf van Britse afkomst en heb

¹ Ik open mijn verschillende hoofdstukken met Engelse citaten, deze zijn gevonden op de website: www.thinkexist.com
Emma Kuiper-MacLeod studenten nummer:2145641

gedurende mijn tijd op de basisschool aan moeten horen hoe mijn ouders advies na advies kregen om thuis Nederlands te spreken met mij, mijn zusje en broertje. De beredenering achter het advies was dat dat beter zou zijn voor mijn taalontwikkeling. Mijn ouders hebben daar echter bij mij en mijn zusje niet naar geluisterd. Ik heb geen problemen ervaren bij het begrijpen van de Nederlandse taal. Er was bij mij geen sprake van een taalachterstand. Mijn broertje heeft daarentegen altijd last gehad van een taalachterstand. Ook ondervond hij geen plezier in het lezen. Dit kan toeval zijn.

Kinderen die van thuis uit een andere taal meekrijgen zijn niet per definitie zwakker in het begrijpen en toepassen van de Nederlandse taal. Ook autochtone Nederlanders hebben moeite met het begrijpend lezen. Vaak heeft dit te maken met een taalachterstand met name hun passieve woordenschat (Hacquebord, 2003).

Ik houd zelf enorm van lezen en merk dat mijn eigen kinderen dat ook doen. Door het plezier dat zij ervaren in het lezen merk ik dat ik ze gemakkelijk kan stimuleren om andere dingen te lezen, die voor hen niet voor de hand liggen. Ik bied ze Nederlandse en Engelse literatuur aan. Hierdoor probeer ik hun talige wereld te vergroten.

Als kinderen op school aangeven dat ze niet of niet graag lezen, betekent dat dat zij minder in aanraking kunnen komen met teksten en onbekende woorden, Bouwers en van Goor (2004). Tweetalige leerlingen die ik in de praktijk tegenkom die wel lezen, lezen vaak niet in hun moedertaal. Die leerlingen missen een vergroting van hun moedertaal. En de tweetalige leerlingen die niet graag lezen, missen die verrijking zowel in het Nederlands als in hun moedertaal.

Wat ik wil bereiken door dit onderzoek te doen.

Ik wil door middel van dit onderzoek erachter komen of er een verband ligt tussen tweetalige leerlingen die moeite met begrijpend lezen hebben vanwege een taalachterstand en hun mogelijk gebrek aan leesplezier in zowel het Nederlands als hun eigen moedertaal. En wat je als remedial teacher binnen een school hieraan kan doen.

Ik ben van mening, dat zodra kinderen meer plezier krijgen in het lezen, het begrijpen van wat ze lezen op de voet volgt. Lezen is een manier om je wereld te vergroten. Al gaat het om kikkers, voetbal of het laatste Harry Potter boek.

De betekenis voor mij, mijn praktijk en de theorie.

De betekenis voor mij is, dat ik zelf zoveel kan genieten van het lezen, dat ik ook graag wil dat anderen dit ook kunnen. Essentieel voor het plezier hebben in het lezen is dat je het ook begrijpt.

Ik weet dat het aanbieden van begrijpend lezen een doorn in het oog is van bijna alle leerkrachten. Wie leest er nu om een tekst te begrijpen? Velen vinden het zonde van de tijd. En dat is het ook deels, omdat er niet wordt gewerkt vanuit de belevingswereld van de kinderen. Doordat kinderen een beter begrip krijgen in het lezen van teksten, kunnen ze in hun eigen leesboeken ook beter hun weg vinden. Hoe makkelijker het lezen gaat, hoe sneller zij in aanraking komen met nieuwe verhalen, teksten en woorden. Ik kom nu nog steeds in aanraking met woorden waarvan ik de betekenissen niet weet. Soms zorgt dat er voor dat ik een complete tekst niet begrijp. In zo'n geval weet ik wat ik moet doen. Iemand vragen, zelf de betekenis proberen te analyseren of een woordenboek pakken. Kinderen hebben dat minder. Ze lezen erover heen en hopen dat het ze later wel duidelijk wordt. Wordt het later in het verhaal niet duidelijk dan verdwijnt hun begrip in het verhaal en daarmee ook hun plezier. Hun passieve woordenschat speelt een belangrijke rol in het lezen en begrijpen van teksten en verhalen.

De betekenis in mijn praktijk is dat in mijn klas meerdere kinderen zijn, die moeite hebben met begrijpend lezen. De kinderen geven aan vaak de teksten niet te snappen. Ook weten ze niet hoe ze de teksten aan moeten pakken. Dezelfde kinderen laten weten het lezen niet leuk te vinden. Ze gaan liever buiten spelen, computeren of televisie kijken. Als er een boek uitkomt, wachten ze liever op de film. Strips lezen ze wel, maar die worden visueel ondersteund.

Ik wil de tweetalige kinderen in mijn klas en de tweetalige kinderen in de andere groepen 7, die moeite hebben met het begrijpend lezen en minder leesplezier hebben, begeleiden en handvatten geven, zodat ze in het lezen meer plezier krijgen en hun eventuele taalachterstand in kunnen lopen.

Ik wil zoeken in de theorie welke verbanden er zijn tussen taalachterstand en begrijpend lezen. Ook wil ik kijken in hoeverre plezier in het lezen de ontwikkeling van het begrijpend lezen beïnvloed.

Ik wil onderzoeken welke factoren meespelen bij een verminderd leesplezier en waarom. Ik wil weten in hoeverre een taalachterstand een belemmering is voor het goed kunnen van begrijpend lezen.

Ik wil weten wat verschillende experts een goede aanpak vinden voor een taalachterstand. En ook hoe zij adviseren deze aan te pakken, c.q. begeleiden.

Hoofdstuk 1: Aanleiding en probleemstelling

“Why do we do basic research? To learn about ourselves.” Walter Gilbert (1978)

Aanleiding van mijn onderzoek.

Mijn aanleiding voor dit onderzoek is mijn hulpvraag, namelijk:

Hoe kan ik als remedial teacher tweetalige kinderen in groep 7 die problemen hebben met begrijpend lezen vanwege een taalachterstand helpen door het plezier in lezen te vergroten? Dit omdat ik van mening ben dat een taalachterstand niet altijd direct te maken heeft met een tweetalig achtergrond. En dat een taalachterstand die los staat van tweetaligheid moeilijker is aan te pakken dan als een tweede taal een rol speelt.

Doelstelling van mijn onderzoek.

Het onderwerp van mijn onderzoek is: Het verband tussen zwak begrijpend lezen door een eventuele taalachterstand en het gebrek aan leesplezier bij tweetalige leerlingen.

Mijn doel is om een situatie te creëren waarin kinderen met meer plezier gaan lezen. En vanuit dat lezen hun woordenschat te vergroten. Hierdoor wil ik bereiken dat het werken aan de taalachterstand van die leerlingen het begrijpend lezen zal bevorderen, waardoor ze meer willen lezen. En zo hun woordenschat verder vanzelf zullen uitbreiden. Dit in zowel hun moedertaal als in het Nederlands.

Ik verwacht dat dit een onderwerp is dat discussies blijft oproepen. De vraag of begrijpend lezen onderwijs een specifiek vak binnen het basisonderwijs moet zijn, staat al een tijd ter discussie. In hoeverre gaat het om taalachterstand? Of ligt het alleen aan strategieën die we de leerlingen aanleren? Ik verwacht dat er vele voor- en tegenargumenten zijn voor het laten verdwijnen van begrijpend lezen onderwijs als vak. Maar daar wil ik me niet op richten. Het gaat mij om het combineren van plezier in het lezen met een taalachterstand, om zo het lezen begrijpelijker te maken.

Ik richt mijn onderzoek op kinderen in de groepen 7. Het gaat hier om acht leerlingen. Deze leerlingen hebben aangegeven het lezen vaak minder leuk te vinden. Daarbij scoren zij ook lager bij de methode toetsen en niet-methode toetsen van begrijpend lezen die op school aanwezig zijn.

Mijn doelstelling is om te onderzoeken in hoeverre een taalachterstand een factor is bij het begrijpend lezen. Ik wil ook weten hoe verschillende experts denken over taalachterstand en begrijpend lezen. Ook wil ik onderzoeken of het leesplezier een bijdrage kan leveren aan het verbeteren van het begrijpend lezen.

Aan de hand van alle informatie wil ik een traject in werking zetten, dat zich met name richt op het plezier van het lezen om de taalachterstand aan te pakken. Hierbij hoop ik een verbetering te kunnen registreren op de resultaten van de inzet van de leerling in het begrijpend lezen. Ook hoop ik een verschil te kunnen vaststellen in de leesattitude van de desbetreffende leerlingen, in positieve zin.

Onderzoeksvraag:

Hoe kan ik als remedial teacher tweetalige kinderen in groep 7 die problemen hebben met begrijpend lezen vanwege een taalachterstand helpen door het plezier in lezen te vergroten?

Deelvragen:

1. Wanneer spreekt men van taalachterstand? Zijn er bij taalachterstand verschillen tussen eentalige en tweetalige leerlingen?
2. In hoeverre speelt de ontwikkeling van de moedertaal een rol bij het leren van een tweede taal?
3. In hoeverre speelt taalachterstand een rol bij zwak begrijpend lezen?
4. Hoe beïnvloedt plezier in het lezen het begrijpend lezen proces?
5. Op welke manieren kan volgens de literatuur taalachterstand worden verkleind?
6. Hoe kan je leesplezier bij leerlingen (in groep 7) meten?
7. Hoe kan je plezier in lezen stimuleren volgens de literatuur?

Huidige situatie

Op dit moment worden kinderen die zwak begrijpend lezen extra ondersteund met een strategiekaart die aangeboden wordt door de methode Goed Gelezen. Aan woordenschat wordt weinig gedaan. Vanuit Fontys Fydes (voorheen de DOBA) was het advies gegeven aan onze school, dat vanwege de populatie het woordenschatgedeelte van de nieuwe methode Taal actief niet noodzakelijk was voor onze leerlingen. Er zijn op de Boshuil zo weinig allochtone leerlingen dat het overbodig zou zijn om het onderdeel gericht op woordenschat erbij te gebruiken.

Hierbij is de DOBA er vanuit gegaan dat er bij de autochtone leerlingen op de Boshuil weinig tot geen sprake zou zijn van een taalachterstand. In ieder geval niet noemenswaardig. De directie van de basisschool is op advies van de DOBA en de taalwerkgroep akkoord gegaan met dit advies.

Gewenste situatie

De gewenste situatie is dat erkend wordt dat er op de Boshuil, net zoals op alle basisscholen in Nederland sprake is van tweetalige leerlingen die een taalachterstand hebben. Hierbij wordt dan gekeken naar waar de oorzaak ligt en wordt er rekening gehouden met de taakgerichtheid van die leerlingen. Hopelijk draagt dit bij aan een beter leesbegrip. Waarbij plezier in het lezen voorop staat.

Hoever ik denk te komen met mijn onderzoek.

Ik denk dat ik kan onderbouwen dat er sprake is van taalachterstand in de groepen 7. Ook hoop ik bij de kinderen die een taalachterstand hebben, met behulp van plezier in lezen te vergroten de taakgerichtheid bij het begrijpend lezen te verbeteren. Ik hoop zover te komen dat ik de directie kan overtuigen dat het aanbieden van extra leesonderwijs en het stimuleren van leesplezier een goede bijdrage kan leveren aan het verbeteren van het begrijpend lezen op school met name bij tweetalige leerlingen die een taalachterstand hebben.

Eerdere onderzoeken

Er is al wel het één en ander bekend over taalachterstand en begrijpend lezen. Hilde Hacquebord hield 24-09-'03 een symposium over *“Maakt taal een verschil?”*. Hierbij geeft zij aan dat taalachterstand niet alleen voorkomt bij NT2 leerlingen. Ook benadrukt zij het gevaar dat taalachterstand uiteindelijk ook een negatieve bijdrage levert op de schoolse vaardigheden, met name het begrijpend lezen. Zij geeft aan dat taalverrijking een effectieve manier is voor een taalachterstand, maar dat er nog meer bij komt kijken.

Kees Vernooij schreef in oktober 2007 een paper over: *Effectief leesonderwijs nader bekeken*. Hierin beschrijft hij het belang van woordenschat. Hij schrijft: *“...dat vlot kunnen lezen belangrijk is voor de ontwikkeling van de woordenschat. En dat na het 8e jaar de woordenschat vooral toeneemt door het lezen”*. Ook schreef hij: *Woordenschat ligt dus aan de basis van al het leren. Als leerlingen meer dan 5% van de woorden in een tekst niet kennen, hebben ze moeite om de tekst te begrijpen.* (Vernooij 2007)

Probleemverkenning.

Rekening houdend met de opmerking van Kees Vernooy betreffende dat de woordenschat toeneemt vanaf het achtste jaar door het lezen, lijkt mijn zorg dat kinderen die het lezen niet als plezierig ervaren een stagnatie rondom hun woordenschatontwikkeling kunnen ervaren. Hierbij lijkt mijn probleemverkenning steeds terug te wijzen naar het leesplezier en de daarbij horende gevolgen van een taalachterstand. Ook vind ik dat met name deze achterstand interessant bij tweetalige leerlingen.

Om het onderwerp goed uit te splitsen heb ik mijn keuze op de bovengenoemde onderzoeksvraag en deelvragen laten vallen. Deze wil ik gedurende de komende maanden onderzoeken en mezelf in de theorie verdiepen. Ik hoop hierbij tot een weloverwogen keuze en strategie te komen. Om zo tweetalige leerlingen met een taalachterstand die moeite hebben met begrijpend lezen, plezier in het lezen te kunnen bieden waardoor zij meer willen lezen en zo hun woordenschat uitbreiden.

Hoofdstuk 2: Theoretische onderbouwing van mijn onderzoek.

“Language is the soul of intellect, and reading is the essential process by which that intellect is cultivated beyond the commonplace experiences of everyday life.” Charles Scribner, Jr (1940)

In dit hoofdstuk zullen de onderwerpen die betrekking hebben tot mijn werkstuk theoretisch onderbouwd worden. Hierin geef ik meer duidelijkheid over de verschillende onderwerpen die betrekking hebben tot mijn onderzoek, namelijk: taalachterstand, begrijpend lezen, motivatie voor het lezen, moedertaal ontwikkeling en het stimuleren van lezen en leesontwikkeling.

2.1 Wat is taalachterstand?

Als er over taalachterstand wordt gesproken worden er mensen bedoeld die bij het spreken, lezen en schrijven van een taal moeilijkheden ondervinden. Ik ga me richten op tweetalige leerlingen in groep 7 die problemen ondervinden met het lezen van de Nederlandse taal. Taalachterstand is deze onder te verdelen in twee soorten, namelijk een functionele en een symbolische achterstand in taal.

Bij functionele taalachterstand heeft een persoon op het gebied van taal een achterstand, en kan daardoor niet goed in de maatschappij functioneren.

Bij de symbolische taalachterstand gaat men er vanuit dat de positie van een persoon grotendeels wordt bepaald door zijn onderwijskapitaal. Als een persoon niet genoeg vaardigheden heeft opgedaan in het Nederlands, heeft deze moeite op school. Zo'n persoon verzamelt minder schoolkapitaal dan ander personen. Die persoon komt zo in een achterstandspositie terecht. Deze achterstand wordt direct in verband gebracht met het functioneren op school (Taalforum, 2010). De symbolische taalachterstand is voor het onderwijs van belang, omdat deze achterstand de schoolloopbaan beïnvloedt.

2.1.1 Verschillen binnen taalachterstand

Taalachterstand kan voorkomen bij autochtone en allochtone leerlingen. Milieufactoren en aanleg spelen hierbij een grote rol. Daarbij kan men denken aan een leesarm gezin of een gezin waarbij Nederlands niet de moedertaal is. Leerlingen met een andere moedertaal hebben vaak moeite met de koppeling van hun mentale lexicon (Allport en Funnell, 1981). Het thuisdomein en schooldomein verschillen van elkaar. Maar omdat zij thuis woorden ook anders benoemen (in een andere taal), wordt er minder snel een koppeling gemaakt tussen elementen die zich thuis afspelen en elementen die zich op school afspelen. Als een Engelstalige moeder bijvoorbeeld

tegen haar dochter zegt dat ze de “dishwasher” moet uitladen, begrijpt het kind precies wat haar moeder bedoelt. Overigens wil dat niet zeggen dat de dochter de link kan leggen als er wordt gesproken over vaatwasblokjes. Thuis heeft het kind echter geen vaatwasser, maar een “dishwasher”. Hierdoor kan (creëert de tweetaligheid van deze leerling een struikelblok waarbij) een taalachterstand ontstaan omdat het linken van en naar het Nederlands en de moedertaal niet vanzelf gaat.

2.2 Wat is begrijpend lezen?

Begrijpend lezen gaat om het begrijpen van een tekst, er betekenis aan verlenen en deze betekenis eventueel koppelen aan eerdere kennis. Begrijpend lezen heeft ook als doel nieuwe kennis te verwerven, om zo de verworven kennis weer te gebruiken op andere momenten. Hierbij spelen verschillende factoren een rol, zoals taal (mondelinge taalvaardigheid, kennis van taalstructuren, woordenschat en culturele invloeden), kennis (levenservaring inhoudelijke kennis, activering van reeds aanwezige kennis en kennis over teksten), metacognitie (motivatie, actieve leesstrategieën, zelfsturing en oplossingsstrategieën) en vlotheid (zinsaccenten, automatisering / tempo, nauwkeurigheid, decoderen, alfabetisch principe en fonetisch bewustzijn). Problemen of gebreken bij één van deze factoren kan leiden tot moeilijkheden binnen het begrijpend lezen (Taalforum, 2010).

2.3 Begrijpend lezen met een taalachterstand

Bij het leesbegrip gaat het voornamelijk om de receptieve taalvaardigheid (Vermeer, 1995). Receptieve taalvaardigheid is het begrip dat een kind heeft van de gesproken of geschreven taal. Hierbij speelt het mentale lexicon van een kind en de mogelijkheden die die leerling heeft om betekenissen van woorden aan elkaar te koppelen een belangrijke rol. Als een leerling een woord niet kent, probeert hij dit te herleiden uit een tekst waardoor andere woorden hem assisteren in het achterhalen van de betekenis. Vermeer (1995) spreekt hier dan over versmelting van woorden. Gaat dit moeizaam dan kan er sprake zijn van moeite bij verbale inprenting. De leerling kan dan niet snel genoeg de woorden in zijn interne woordenboek vinden. Hierdoor wordt tekstbegrip moeilijker.

Een gebrekkige woordenschat kan ook een reden zijn voor een verminderd leesbegrip. Dit zie je voornamelijk terug bij leerlingen die thuis een andere taal spreken (Bouwers en van Goor, 2004). Het thuisdomein beschikt over andere benoemingen voor dingen dan het schooldomein. De woorden overlappen elkaar niet of nauwelijks, waardoor de verschillen alleen maar groter worden. De leerlingen hebben vaak een onvolledige woordrepresentatie opgebouwd (Droop en

Verhoeven, 2003). En naarmate de teksten moeilijker worden krijgen ze hier ook steeds meer moeite mee. *“Woordenschat ligt dus aan de basis van al het leren. Als leerlingen meer dan 5% van de woorden in een tekst niet kennen, hebben ze moeite om de tekst te begrijpen.”*(Vernooy 2007)

2.4 Motivatie voor begrijpend lezen

De invloed die plezier heeft op het begrijpend lezen spreekt voor zich. Die invloed van plezier speelt een belangrijke rol op alle gebieden zowel op school als daarbuiten. Als een leerling plezier heeft en zich inzet, wordt zijn doorzettingsvermogen en enthousiasme groter om aan een taak te beginnen en deze ook af te maken. Ook wordt het gemakkelijker om verbanden te leggen als de leerling geïnteresseerd is in het onderwerp en eraan wil beginnen. In het onderzoek Leesbegrip, leesplezier en de Friese taalnorm, (Jager, 2003) wordt het vergemakkelijken van het leesbegrip door plezier en interesse benadrukt als er gekeken wordt naar de invloed van de taalnorm op leesbegrip en leesplezier. In dit onderzoek gaat het om het lezen in de Friese taal. Dit is vergelijkbaar met het lezen in de Nederlandse taal voor een NT2 leerling (Jager, 2003).

2.5 Het belang van moedertaalontwikkeling

Zoals al boven vermeld staat in 2.3 hebben tweetalige leerlingen vaak moeite met het koppelen van de taal van het schooldomein en het thuisdomein, omdat deze beide domeinen gescheiden worden door een taalbarrière en/ of “cultuurkloof”. Eén van de redenen voor deze kloof is dat thuistaal en schooltaal gescheiden worden. Als de ouders/ verzorgers en de leerlingen ervoor waken dat zij hun thuistaal blijven ontwikkelen en vergroten, dan kunnen zij ervoor zorgen dat de kloof tussen die twee domeinen voor een groot deel wordt verminderd (Klatter-Folmer, 1995). De leerling creëert voor zichzelf een groter mentale lexicon in zijn moedertaal. Zo kan hij sneller koppelingen maken en zijn woordrepresentatie verder uitbreiden. (Droop, 2003) De leerling snapt dan bijvoorbeeld dat de vaatwasblokjes in de “dishwasher” moeten.

2.6 Stimuleren van lezen en leesontwikkeling

Gerrits en Vernooy (2008) pleiten voor convergente differentiatie. Hierbij is het doel dat alle kinderen de minimum gestelde doelen van het lezen bereiken. Ze gaan in op verschillende leesprojecten, onder andere BOV(Beter Omgaan met Verschillen), HARD (Hardnekkige leesproblemen en Dyslexie), LISBO (LeesImpuls Speciaal BasisOnderwijs) en SOP (SchoolOntwikkelingsProject). Mortel (2010) spreekt over begrijpend lezen als een kwestie van

denken. En Förrer (2010) spreekt van actief lezen met leesstrategieën. Het aanpakken van de woordenschat van de leerlingen staat bij bovengenoemde auteurs hoog op het lijstje als het aankomt op verbeteren van de leesontwikkeling. In alle benaderingen gaat het om het aanbieden van woordenschatonderwijs, strategieën en handvatten, zodat de leerlingen zelfstandig en stapsgewijs vooruitgang kunnen boeken binnen het lezen.

The Gradual Release of Responsibility Instruction Model (Beyer en Yoder, 2010) pakt de leesattitude/ leesontwikkeling aan. Ze doen dit volgens de volgende drie stappen.

Stap 1: THEE (teacher directed: leerkracht gestuurd). Hier begint de leerkracht al met het loslaten van de begeleiding. De leerkracht stimuleert het lezen en zorgt ervoor dat er meerdere dezelfde boeken in omloop zijn. Ook biedt de leerkracht handvatten en tips voor het lezen en begrijpen van de tekst. (moeilijke woorden opschrijven en samen bespreken)

Stap 2: WE (small groups, literature circle: kleine groepen/ literatuur cirkel). Hierbij gaan kinderen met dezelfde boeken en interesses bij elkaar zitten en deze bespreken.

Stap 3: ME (independent reading: onafhankelijk lezen) Hierbij is de leerling zover dat deze zelf boeken kiest leest en bespreekt als hij daar behoefte aan heeft.

Het belang van dit proces is dat de leerling begeleid wordt door de leerkracht. Dat er sprake is van vertrouwen tussen leerkracht, leerling en ook het leesgroepje en dat dit proces langzaam verloopt. Het tempo en de behoefte van de leerling staan hierbij voorop. De leerling moet weten dat fouten maken niet erg is en dat hij daar van leert. En het belangrijkste is dat de leerling gemotiveerd blijft voor het lezen. Deze aanpak centreert zich rond het leesplezier. Als een leerling plezier heeft in het lezen, komt het begrip en de wil vanzelf.

John Macalister (2010) benadrukt in zijn artikel het belang van de rol van de leerkracht. De leerkracht is het ultieme voorbeeld voor de leerling. Hoe meer de leerkracht het lezen promoot en ook zelf laat zien dat lezen plezierig is, des te meer zullen de leerlingen deze houding overnemen. Dit geldt voor zowel het basisonderwijs als voor alle onderwijsvormen die daarop volgen.

Ik heb in de theorie motivatie, ondersteuning en informatie gevonden die mij verder gaan helpen bij mijn onderzoek. Ik hoop mezelf in mijn onderzoek verder te kunnen verdiepen in het begeleiden van tweetalige leerlingen met een taalachterstand die moeite hebben met begrijpend lezen door middel van plezier creëren in het lezen voor deze leerlingen.

In het volgend hoofdstuk wordt er beschreven welke onderzoeksinstrumenten en welke betrokkenen deel uitmaken van het onderzoek om zo antwoord te krijgen op de onderzoeksvraag.

Hoofdstuk 3: De onderzoeksmethodologie

“Research is to see what everybody else has seen, and to think what nobody else has thought”

Albert Szent-Gyorgyi (1937)

In dit hoofdstuk wordt het doel van het praktijkonderzoek, de onderzoeksgroep en betrokkenen, de onderzoeksinstrumenten en de validiteit, ethiek en betrouwbaarheid beschreven.

3.1 Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is om antwoord te krijgen op de onderzoeksvraag:

Hoe kan ik als remedial teacher tweetalige kinderen in groep 7 die problemen hebben met begrijpend lezen vanwege een taalachterstand helpen door het plezier in lezen te vergroten?

Door hier antwoord op te vinden, kunnen tweetalige leerlingen in groep 7 geholpen worden om hun leesplezier te vergroten en dit kan een bijdrage leveren aan hun leesbegrip.

3.2 Plan van actie

<u>Wanneer?</u>	<u>Wat?</u>	<u>Gegevens</u>
Week 11	Interview interne begeleider bovenbouw (bijlage 1)	Kwalitatieve: omschrijvend schematische weergave
Week 12	Observaties betrokkenheid tijdens leesactiviteit van acht leerlingen (hier en nu meting) (bijlage 3)	Kwantitatieve: schematische weergave
Week 11	Interview twee leerkrachten uit groep 7 (bijlage 1)	Kwalitatieve: omschrijvend schematische weergave
Week 12	Brieven met enquêtes voor ouders (bijlage 2)	Kwantitatieve: schematische weergave

Week 11, 12	Leesattitude schaal afnemen met acht leerlingen en daarop volgend een diagnostisch gesprek (hier en nu meting) (bijlage 4)	Kwantitatieve : schematisch analyse gegevens.
Week 13 t/m 17	Periode aansluiting van interesses op het lezen in het Nederlands en moedertaal, leesplezier vergroten, (leesproject) (bijlage 6)	Kwalitatieve: Logboek van activiteiten en reacties/ ervaringen leerlingen, beschrijvend
Week 16	Observaties betrokkenheid tijdens leesactiviteit van acht leerlingen (eindmeting) (bijlage 3)	Kwalitatieve en kwantitatieve: schematische weergave en beschrijvend objectief verslag
Week 17	Leesattitude schaal afnemen met acht leerlingen en daarop volgend een diagnostisch gesprek (eindmeting) (bijlage 5)	Kwalitatieve en kwantitatieve: schematische weergave en beschrijvend objectief verslag
Week 18,19	Rapportageverslag maken	Data-analyse

3.3 Onderzoeksgroep en betrokkenen

De onderzoeksgroep bestaat uit acht leerlingen van groep 7. Deze leerlingen zijn tweetalig waarbij Nederlands de tweede taal is. De ouders en/of verzorgers spelen hierbij een belangrijke rol. Zij geven een beeld van de taalontwikkeling van de moedertaal in hun thuissituatie. De drie collega's, twee leerkrachten uit groep 7 en de interne begeleider van de bovenbouw, die meewerken aan dit onderzoek hebben ervaring met tweetalige leerlingen en/of vervullen een zorgfunctie binnen de basisschool.

De onderzoeksinstrumenten die ik heb gekozen worden gekoppeld aan de onderdelen van de deelvragen. De deelvragen zullen door middel van hieronder omschreven onderzoeksinstrumenten, onderzocht en beantwoord worden. Hierdoor zal er een duidelijk beeld ontstaan van de rol van de remedial teacher, de bijbehorende aanpassingen, adviezen, verbeteringen en verdere conclusies.

3.4 De onderzoeksinstrumenten

3.4.1 Observeren van de doelgroep

Door de doelgroep te observeren ontstaat een beeld van de beginsituatie van de tweetalige leerlingen in groep 7 met betrekking tot hun attitude ten aanzien van het lezen. De observaties zijn vooral gericht op het gedrag van de leerlingen tijdens leesactiviteit waarbij begrijpend lezen een rol speelt. Van belang is dat deze observaties voor- en achteraf plaatsvinden. Met behulp van de hier en nu meting kan ik aan het einde met behulp van de eindmeting zien of er sprake is in groei van een positieve attitude bij leesactiviteiten en begrijpend leeslessen.

Om het taakgerichtheid te meten zal ik gebruik maken van een tijdsteekproef observatielijst. (zie bijlage 3) De observatie zal gedaan worden tijdens een wereld oriëntatie les (natuur). Ik heb de observatie in twee momenten verdeeld, namelijk: voorafgaand aan mijn onderzoek en na afloop. Op deze wijze wil ik een duidelijk beeld creëren van de betrokkenheid van de acht proefpersonen tijdens verschillende leesmomenen.

De observatielijst met behulp van opname materiaal zal vooraf in een pilot worden uitgetoetst.

3.4.2. Vragenlijst kinderen

Om de leesattitude van de acht tweetalige leerlingen in de groepen 7 te bepalen, wordt bij deze kinderen een leesattitudeschaal afgenomen (zie bijlage 4). Dit wordt gedaan om een duidelijk beeld te krijgen van hun leesplezier. Zo kan beter gekeken worden of hun leesplezier eventueel van invloed is op hun leesbegrip in de Nederlandse taal. Het is met name van belang dat er een hier en nu meting van het leesplezier gemeten wordt bij de kinderen voorafgaand aan het onderzoek en achteraf, na de extra oefenperiode. Zo kan geconstateerd worden of er sprake is van groei binnen hun leesplezier (zie bijlage 5).

De leesattitudeschaal is al als pilot afgenomen bij een proefgroep van vier leerlingen uit groep 7.

3.4.3. In gesprek met leraren en de zorgcoördinator

Door in gesprek te gaan met twee leerkrachten uit groep 7 en de interne begeleider van de bovenbouw wil ik vastleggen hoe zij denken over het taalaanbod bij tweetalige leerlingen. Ik wil te weten komen hoe zij bij die leerlingen werken aan bestaande taalachterstanden. Ook wil ik weten hoe zij het leesplezier binnen de groep stimuleren. En waarom zij dit zo doen (Harinck, 2009). De mening van deze collega's is van belang, om zo een beeld te kunnen schetsen over hoe zij denken over het onderwijs aan tweetalige leerlingen. Zij zijn overigens samen met de remedial

teacher degene die met die leerlingen zullen gaan werken.

De vragenlijst/ interview die gebruikt zal worden om antwoord te krijgen op de vragen is opgesteld als een open interview. (Kallenberg, 2010) Er wordt gebruikt gemaakt van een semi gestructureerde vragenlijst. (zie bijlage 1) Vanwege de omvang van zo'n interview, is deze onderzoeksgroep beperkt tot drie personen.

Het interview zal al als pilot worden afgenomen bij een andere leerkracht die ervaring heeft met tweetalige leerlingen.

3.4.4. Enquête ouders en/of verzorgers

Door de ouders van de acht tweetalige leerlingen bij het onderzoek te betrekken, ontstaat er een duidelijk beeld van de thuissituatie en de mate waarin de moedertaal en daarbinnen het Nederlands een rol spelen (bijlage 2). Ook kan dan vastgesteld worden bij welke kinderen continuerende moedertaalontwikkeling is en bij welke leerlingen niet. De enquête voor de ouders en/ of verzorgers bestaat uit een aantal vragen en stellingen waarbij zij verduidelijking kunnen geven op het gebruik en rol van de moedertaal thuis. Uit deze enquêtes zal een beeld ontstaan over de rol van de moedertaal binnen het gezin. Deze informatie kan later een rol spelen bij het handelen met de acht leerlingen.

De enquête is bij twee andere ouders met tweetalige leerlingen al als pilot afgenomen en aangepast.

3.5 Ethiek, validiteit en betrouwbaarheid

3.5.1 Ethiek

Boerman (2008) omschrijft zes principes die van belang zijn bij een praktijk onderzoek. Eén hiervan is het anonimiseren van gegevens. De professionals, ouders en/of verzorgers en leerlingen die mee werken (hebben gewerkt) aan het onderzoek, hebben toestemming gegeven dat de door hun verkregen antwoorden weergegeven mogen worden in dit onderzoeksrapport. Er zullen geen namen worden gebruikt bij het verwerken van de verschillende gegevens, er wordt vertrouwelijk omgegaan met alle informatie. Om de privacy van de betrokkenen te kunnen waarborgen, zijn de namen als initialen weergegeven.

3.5.2 Validiteit

In Harinck (2009) wordt gesproken over triangulatie als hulpmiddel om een onderzoek valide te

maken. Hierbij wordt gezegd dat het van belang is om meerdere gegevensbronnen te gebruiken. Door observaties, gesprekken, enquêtes en interviews te gebruiken als onderzoeksinstrumenten, wordt er vanuit verschillende invalshoeken naar de deelvragen gekeken. Ook is er sprake van triangulatie bij de verschillende typen informanten, namelijk leden van het zorgteam, leraren, leerlingen en ouders en/of verzorgers.

3.5.3 Betrouwbaarheid

Het is van belang om de betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen. (Harinck, 2010) Hierbij spelen herhaalbaarheid en de nauwkeurigheid van metingen een belangrijke rol. Om ervoor te zorgen dat het onderzoek betrouwbaar is, worden bij de observaties opnames gemaakt om nauwkeurig vast te leggen hoe het gedrag is van de betreffende leerlingen. Bij de enquête voor ouders en/of verzorgers wordt aan beide ouders gevraagd deze apart in te vullen. Doordat bij de verschillende onderzoeksinstrumenten al pilots zijn afgenomen lijken de uitkomsten van de instrumenten een betrouwbaar beeld op te leveren. Ondanks dat er sprake was van verschillende observatoren en invullers kwamen de metingen overeen.

In het volgende hoofdstuk worden de onderzoeksresultaten van de observaties, enquêtes, gesprekken en interviews weergegeven.

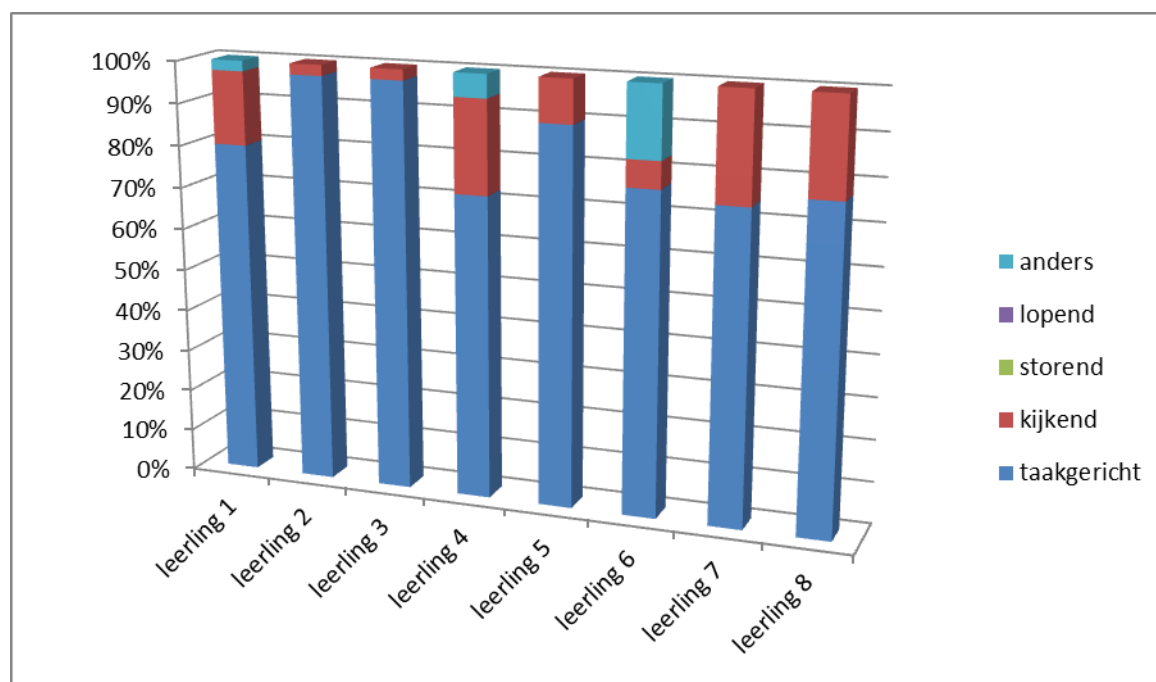
Hoofdstuk 4: Data-analyse en resultaten

“There is nothing like looking, if you want to find something. You certainly usually find something, if you look, but it is not always quite the something you were after.” J.R.R. Tolkien (1920)

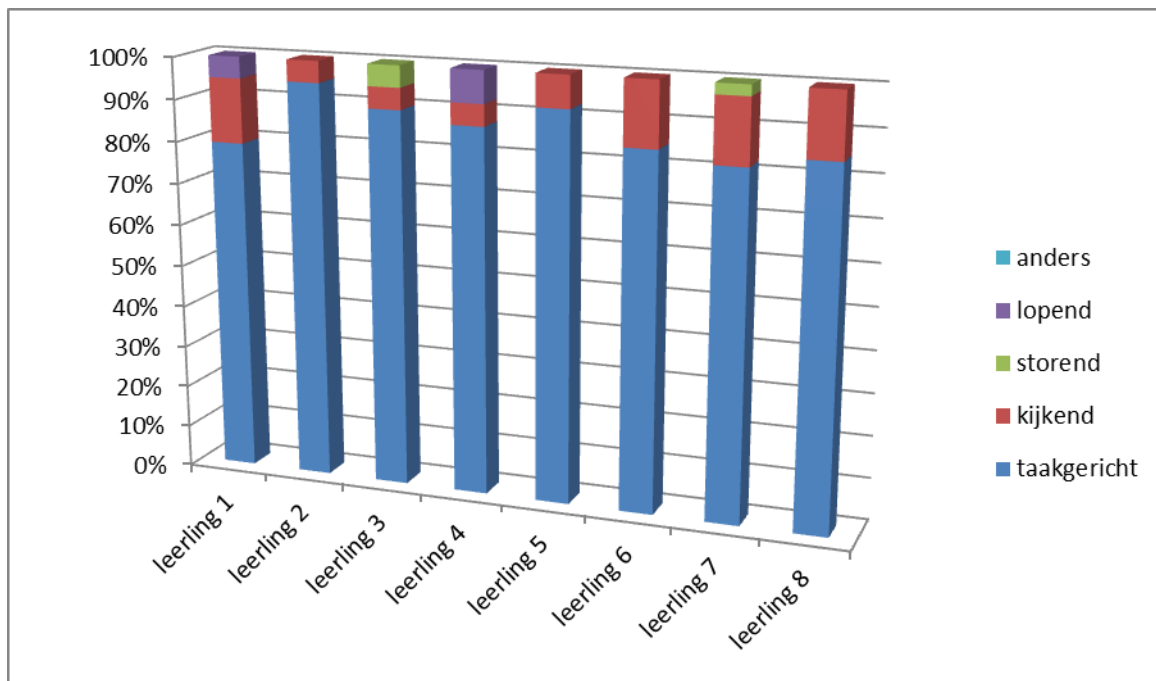
In dit hoofdstuk worden de onderzoeksgegevens en resultaten weergegeven en uitgelegd. Eerst komt de betrokkenheid bij een leesactiviteit aan de orde, daarna de leesattitude waarna een neerslag te lezen is van de gesprekken met professionals en ouders/verzorgers.

4.1 De observaties van ‘betrokkenheid’ tijdens een begrijpend leesactiviteit.

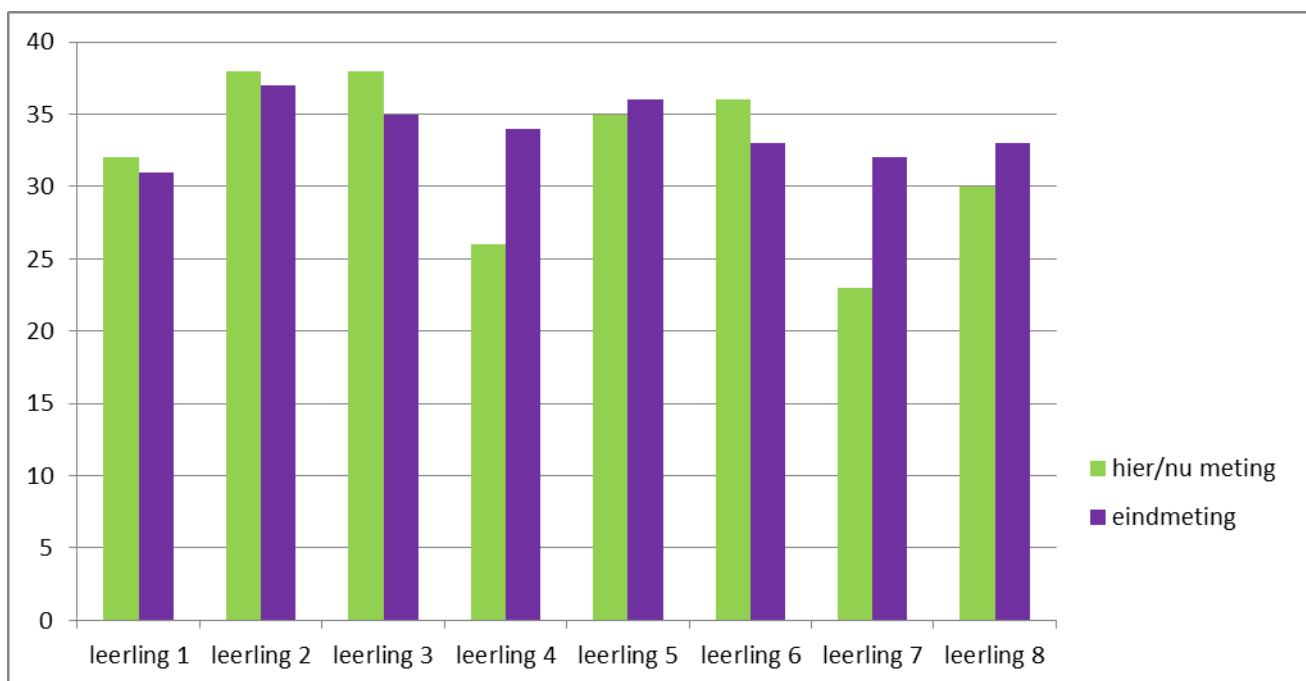
De tijdsteekproef is afgenomen op twee verschillende momenten. De eerste was de hier en nu meting afgenomen op 21 maart 2011 (fig. 1) en de tweede was de eindmeting afgenomen op 18 april 2011 (fig. 2). De kleuren geven de verschillende handelingen weer waar naar is gekeken. Bij taakgericht gedrag was er sprake van geconcentreerd aan het werk zijn. Kijkend houdt in dat de leerling om zich heen keek. Storend houdt in dat de leerling een ander kind door middel van zijn handelingen van het werk hield. Lopend houdt in dat de leerling niet op zijn plaats in de klas was. Alle overige handelingen vallen onder het kopje: anders. De getallen onder de grafiek geven aan hoeveel meetmomenten er waren. Het ging hier om 13 minuten met een totaal van 39 meetmomenten.

Figuur 1, Hier en nu meting 21/3/2011

Figuur 2: Eindmeting 19/4/2011

Figuur 3: Taakgerichtheid vergeleken uit de hier en nu meting en de eindmeting.

Uit figuur 3 is te lezen dat er bij vier van de negen leerlingen sprake is geweest van een groei in hun taakgerichtheid. Bij de andere vijf leerlingen een minimale terugloop in vergelijking met de hier en nu meting. De gewenste norm voor taakgerichtheid is 27 (27 momenten taakgericht). Bij de eerste meting scoren twee leerlingen minder dan 27. Bij de tweede meting was bij deze leerlingen sprake van een groei van ongeveer 20%. Alle leerlingen hadden tijdens de eindmeting de norm van 27 momenten behaald. Er was sprake van een gemiddelde groei van 4% per

leerling. Zie bijlage 7 voor een illustratie van een afgenomen hier en nu meting en eindmeting van de tijdsteekproef. Er kan vastgesteld worden dat door het vergroten van het leesplezier bij deze leerlingen hun taakgedrag iets is verbeterd ten opzichte van het lezen. (Zie voor individuele tabellen van de leerlingen, bijlage 8)

4.2 Leesattitude leerlingen

In de grafiek is af te lezen dat de leesattitude van zes van de leerlingen is toegenomen. Dit was een gemiddelde toename van 12%. Bij één leerling is het gelijk gebleven en bij één leerling is het leesplezier met 15% afgenomen. In bijlage 9 is de tabel van de ruwe scores van de leerlingen te zien. In bijlage 10 is een voorbeeld van een afgenomen leesattitude schaal te vinden van de hier en nu meting en de eindmeting.

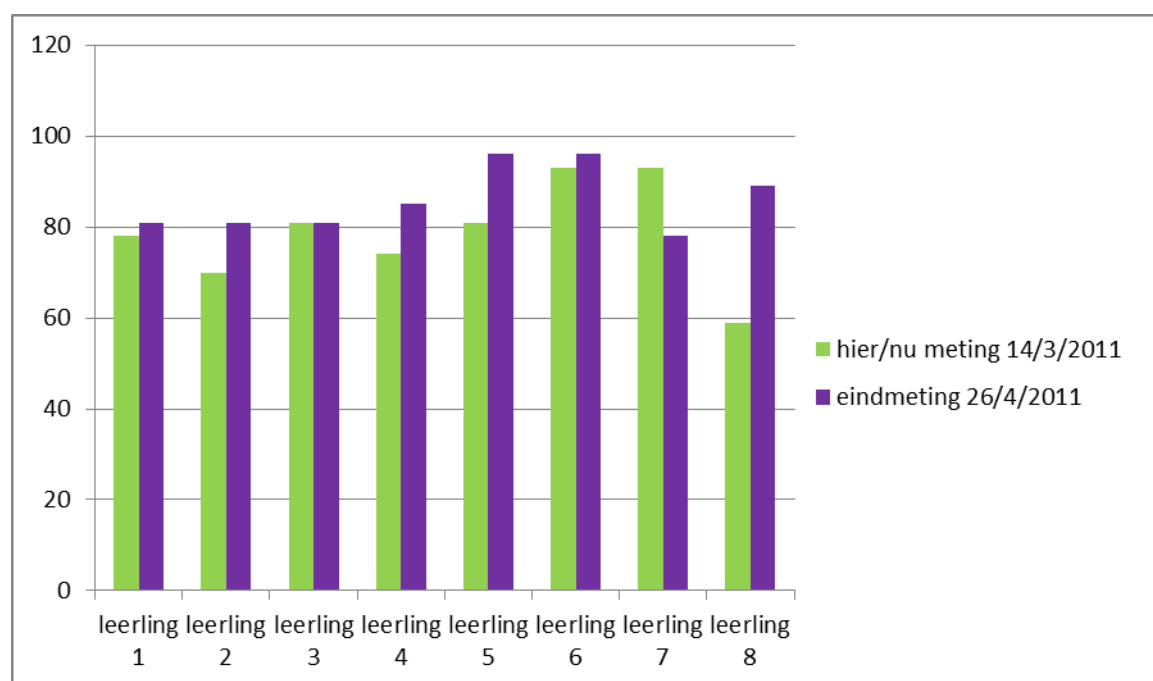

Fig. 4 leesattitude schaal weergegeven in percentages.

Er was geen aantoonbare groei van de hoeveelheid gelezen materiaal in de moedertaal bij de leerlingen. (zie bijlage 11, fig.1) Bij de vragen gericht op de moedertaal gaven vijf van de acht kinderen aan meer bezig te zijn met hun moedertaal. Zes van de acht gaven aan meer in hun moedertaal te willen lezen. Eén gaf aan het nog niet te weten en één kind gaf aan dat niet te willen. In bijlage 12 is een verslag van de gesprekken met de kinderen bij beide metingen. Hierin wordt ook verder uitgediept waarom het leesplezier bij zes kinderen is toegenomen en waarom het bij één kind is afgenomen. Wel is duidelijk dat leesplezier een belangrijke rol speelt binnen het lezen. En vooral binnen het willen lezen.

4.3 Gesprekken met onderwijsprofessionals

Uit de gesprekken met de twee leerkrachten en de interne begeleider kwamen veel antwoorden en meningen overeen (zie fig. 5). Tijdens het gesprek met de interne begeleider werd duidelijk dat taal niet zijn onderdeel van expertise was. Vandaar dat een aantal vragen onbeantwoord zijn gebleven. De reden van toevoegen van een externe expert is te lezen in het logboek in bijlage 6. Alle professionals geven aan taalachterstanden bij kinderen vast te leggen door middel van toetsen en gesprekken. Bij de interne begeleider en externe expert is dit niet onderdeel van hun werkzaamheden. Bij het adviseren van extra begeleiding, kijken de leerkrachten vooral naar logische, haalbare aanpakken waar kind en ouders iets mee kunnen. De interne begeleider kijkt meer op organisatorisch niveau bij verder onderzoek. Leerkracht 1 geeft aan dat zij niet voldoende afweet van de huidige aanpak van taalachterstand bij tweetalige leerlingen op school. Leerkracht twee geeft aan dat er in de onderbouw wel aan wordt gewerkt, maar dat er geen protocol voor is. De interne begeleider is niet op de hoogte van afspraken rondom taalachterstand. Beide leerkrachten geven aan dat er een gebrek is aan kennis en aan materialen om tweetalige kinderen te kunnen ondersteunen. Leerkracht 1 is van mening dat tweetalige leerlingen met een taalachterstand niet worden gesignaleerd vanwege een gebrek aan bekendheid met deze problematiek. Leerkracht 2 vertelt dat een zwakke woordenschat soms ook een probleem veroorzaakt. Beide leerkrachten geven terecht aan dat het om een hele kleine groep gaat binnen de school. De interne begeleider vindt dat dit probleem niet wordt onderkend op de school. Leerkracht 1, 2 en de externe expert geven allemaal ideeën in dezelfde richting om het leesplezier te vergroten. Dit geldt ook voor de eigen uitvoering binnen de groep. Alle vier de ondervraagden geven aan dat zij de moedertaal als een belangrijke basis zien om vervolgens een tweede taal goed te leren. Hier moeten ouders achterstaan en er moet een goede balans zijn tussen de hoeveelheid moedertaal en het Nederlands binnen en buitenshuis. Het gaat tenslotte in het onderwijs om de Nederlandse taal.

De vragen	Leerkracht 1	Leerkracht 2	Interne begeleider	Externe expert op taalgebied
Hoe stel je vast dat en sprake is van een taalachterstand bij een tweetalig leerling?	Toetsen en mondelinge gesprekken met de kinderen.	Door methode en CITO toetsen, en gesprekken met ouders en leerlingen.	Deze wordt door de leerkracht vastgesteld. Taak lb-er is doorverwijzen.	Wordt door onderzoeksteam gedaan in een voortraject. Na doorverwijzing.

Welke aanpakken adviseer je?	Veel lezen, het maken van woordzoekers en het spelen van taalspellen.	Lezen, Nederlandse kinderprogramma's op tv kijken (sesamstraat, klokhuis) en afspreken met Nederlandse kinderen.	In overleg met Fontys Fydes contactpersoon om adviezen en tips in te winnen.	Niet van toepassing. Vanwege vastlopen in het voortraject. Kinderen worden doorverwezen.
Wat gaat er goed bij het aanpakken van taalachterstand van tweetalige leerlingen op huidige school?	Voor huidige leerkracht te weinig over bekend.	De taalmethode geeft aanwijzingen hoe om te gaan met NT2 leerlingen. Verder is er bij de onderbouw een NT2- klasje die aparte instructie krijgt.		n.v.t.
Wat kan er beter m.b.t. de aanpak van tweetalige kinderen met een taalachterstand?	Er is nog weinig, misschien wel té weinig kennis en materiaal.	Kennis vergroten bij leerkrachten. Extra materiaal voor handen.		n.v.t.
Wordt het probleem van tweetalige leerlingen met een taalachterstand onderkend?	Ja het probleem wordt onderkend. Er is teambreed weinig bekendheid/aandacht. Dit komt, omdat er weinig tweetalige leerlingen zijn.	Nee, op school gaan wij uit van een niet NT2 leerling, in de klas is er een jongen die bovengemiddeld het Nederlands beheerst, maar nu tegen woordenschat problemen aanloopt. Er is hier weinig aandacht voor.	Nee, de taalmethode speelt erop in, de logopediste houdt screenings.	n.v.t.
Advies/ hoe vergroot je het leesplezier?	Zelf boeken laten kiezen, lezen van strips, via klasse website boeken promoten.	Eigen boek lezen, veel voorlezen, stripboeken lezen, voorleesontbijt en boekenweek activiteiten.		Bij de interesse en beleving van het kind aansluiten. Verschillende materialen inzetten (krant, internet, tijdschriften)

Wat doe je zelf aan het vergroten van het leesplezier?	Zelf boeken laten kiezen, lezen van strips, via klasse website boeken promoten.	Leerlingen enthousiast maken voor goede boeken. Leerlingen dwingen niet leuke biebboeken uit te lezen. Veel voorlezen en vertellen over lievelingsboek en mooie boeken promoten.		Idem
Is het van belang een tweetalig kind te stimuleren zijn/haar moedertaal uit te breiden?	Ja, de moedertaal is de basis om een andere taal te leren.	Ja moedertaal is de basis voor alle leerlingen. Als deze goed aangeleerd wordt verloopt het aanleren van een tweede taal ook met meer structuur. Daarbij is de taalkennis van het Nederlands bij de ouders van NT2 leerlingen over het algemeen laag. Hierdoor leren ze vaak het Nederlands niet goed aan hun kinderen.	Moedertaal uitbreiden is ter ondersteuning voor het Nederlands. Er moet een balans zijn, anders is het Nederlands te beperkt.	Ja, moedertaal kan de basis vormen voor het Nederlands. Als de ouders welwillend zijn is het heel goed om de moedertaal op een goed niveau te krijgen.

Fig.5 Schematisch weergave van interviews met onderwijsprofessionals.

4.4 Vragenlijst aan de ouders/ verzorgers

Uit het overzicht van fig. 6 van de enquête blijkt dat er maar één van de in totaal 16 ouders is die altijd thuis Nederlands spreekt. Zeven ouders spreken thuis alleen maar hun moedertaal. Alle ouders stimuleren hun kinderen om Nederlands te lezen. Drie ouders stimuleren hun kinderen niet om in hun eigen moedertaal te lezen. De rest doet dit vaker of altijd. Alle ouders geven aan dat hun kind de moedertaal goed of een beetje kan spreken. Van die kinderen kunnen volgens de ouders vier goed schrijven in hun moedertaal, zeven een beetje en vijf niet. Vier ouders geven aan dat hun kind niet kan lezen in hun moedertaal, zes geven aan een beetje en zes geven aan

dat hun kind heel goed kan lezen. Vijftien ouders vinden het belangrijk om hun moedertaal door te geven aan hun kind. Ze willen allemaal dat hun kinderen hun moedertaal begrijpt en veertien vinden de rol van de moedertaal bij de ontwikkeling van hun kind belangrijk. (In bijlage 13 is een ingevulde enquête van één van de ouders/ verzorgers te vinden.) Het is duidelijk dat voor deze ouders/ verzorgers hun moedertaal een belangrijke rol speelt, en dus ook voor hun kinderen.

Stellingen/ vragen	Antwoorden			
	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
Thuis spreken we Nederlands	3	5	7	1
Thuis spreken we in onze moedertaal		5	4	7
Ik stimuleer mijn kind om in het Nederlands te lezen	0	0	6	10
Ik stimuleer mijn kind om in zijn/ haar moedertaal te lezen	3	6	3	4
	Niet	Een beetje	Wel/ goed	
Mijn kind kan onze moedertaal spreken		6	10	
Mijn kind kan schrijven in zijn/haar moedertaal	5	7	4	
Mijn kind kan lezen in zijn/haar moedertaal	4	6	6	
Ik vind het belangrijk om mijn moedertaal door te geven aan mijn kind	1	0	15	
Vindt u het belangrijk dat uw kind uw moedertaal kan begrijpen?	0	0	16	
Hoe belangrijk vindt u de rol van uw moedertaal bij de ontwikkeling van uw kind?	0	2	14	

Fig. 6 Overzicht antwoorden van ouders/ verzorgers op enquête

In het volgende hoofdstuk zullen de deelvragen beantwoord worden aan de hand van de onderzoeksresultaten van de observaties, enquêtes, gesprekken en interviews die in dit hoofdstuk zijn beschreven. Er zal ook een koppeling worden gemaakt met de literatuur die te vinden is in hoofdstuk 2.

Hoofdstuk 5: Conclusies

“The only good thing to do with good advice is to pass it on. It is never of any use to oneself.”

Oscar Wilde (1884)

In dit hoofdstuk worden de data-analyses en de resultaten uit het vorige hoofdstuk gekoppeld aan het literatuuronderzoek van hoofdstuk 2. In dit hoofdstuk zal ik de conclusies en aanbevelingen onderbouwen zo dat andere professionals dit kunnen gebruiken in hun werksituatie.

5.1 De rol van taalachterstand bij leesbegrip.

In hoofdstuk 2 zijn een aantal deelvragen van het onderzoek beantwoord.

Taalachterstand is onderverdeeld in twee definities. (hoofdstuk 2.1) Leerlingen die een lager onderwijskapitaal hebben, hebben moeite met het verzamelen van hun schoolkapitaal. Op taalgebied komt zo'n leerling in een achterstandspositie terecht. Er zijn verschillen binnen taalachterstand (hoofdstuk 2.1.1). Eentalige leerlingen en tweetalige leerlingen hebben een andere taalachtergrond. Bij beiden spelen de verschillen tussen het thuisdomein en schooldomein een rol. Bij tweetalige leerlingen ligt de moeilijkheid bij het anders benoemen van woorden. Ze gebruiken immers thuis een andere taal en ontwikkelen deze twee talen tegelijkertijd. Als beide talen niet gelijkmatig ontwikkelen, bestaat de kans dat de receptieve taalvaardigheid achter blijft. Een leerling kan moeite hebben met het koppelen van woordbetekenis tussen het thuisdomein en schooldomein. De woordrepresentatie van die leerling is vaak onvolledig opgebouwd (Droop en Verhoeven, 2003), waardoor leesbegrip lastiger wordt. Er kan geconcludeerd worden dat de school, leerkracht en remedial teacher waakzaam moeten zijn als het tweetalige leerlingen betreft. Zij kunnen door de grote taalverschillen in domeinen, moeite krijgen met leesbegrip.

5.2 Motivatie en plezier

Bij begrijpend lezen spelen vele factoren een rol (hoofdstuk 2.2). Motivatie en plezier (hoofdstuk 2.3) in het lezen maken daar ook deel van uit. Vanuit de observaties uit de tijdsteekproef in hoofdstuk 4.1, is te zien dat er een gemiddelde groei is van 4% taakgerichtheid bij de onderzoeksgroep. Hieruit kan geconcludeerd worden, dat ondanks dat de onderzoeksperiode kort is geweest, er sprake is van een groei in de motivatie bij de leerlingen, aangezien zij geconcentreerder te werk zijn gegaan bij hun tekst in vergelijking met de hier en nu meting van 21/3/2011.

Het leesplezier van de leerlingen is ook op twee momenten gemeten (hier en nu meting en een eindmeting, zie hoofdstuk 4.2). Tussen de twee metingen in ben ik met de leerlingen bezig geweest (zie logboek bijlage 6). Tijdens die momenten mochten de leerlingen hun eigen moedertaal promoten. Hierbij hebben zij in hun moedertaal stukjes voorgelezen en elkaar woorden geleerd. De leerlingen zijn thuis met hun ouders actief bezig geweest om hun moedertaalopdrachten voor te bereiden. Dit hield in dat zij teksten en woorden moesten vertalen in het Nederlands en presenteren aan de andere leerlingen in het groepje. Ook de koppeling naar het Nederlands vonden de leerlingen interessant. Na de opdrachten in hun moedertaal moesten zij ook hun lievelingsboek in het Nederlands promoten. De leerlingen hebben dit als zeer leerzaam, positief en vooral leuk ervaren. Dit hele traject heeft met name geleid tot een gemiddelde groei van 12% in hun leesplezier, zowel in hun moedertaal als in het Nederlands(hoofdstuk 4.2).

Hieruit kan vastgesteld worden dat leesplezier een hele belangrijke rol speelt bij het motiveren van leerlingen op het gebied van lezen (Jager, 2003).

5.3 Rol van de onderwijsprofessionals

Volgens de literatuur is het van belang dat leerkrachten actief lezen met de leerlingen (Förre, 2010). Hierbij speelt woordenschatontwikkeling, strategiegebruik en het geven van handvatten een belangrijke rol binnen het begeleiden van leerlingen. Dit zodat leerlingen stapsgewijs en zelfstandig kunnen lezen met behulp van begeleiding van een remedial teacher of leerkracht. Beyer en Yoder (2010) geven handvatten hoe je als leerkracht/ remedial teacher dit mogelijkkerwijs kunt aanpakken.

Tijdens de interviews kwam naar voren dat alle vier de ondervraagden, het belang van het lezen stimuleren en belangrijk vinden. Hierbij speelt leesplezier een grote rol. Alle professionals hebben verschillende ideeën en manieren om dit te stimuleren. Het gaat met name om het aansluiten bij (op) de belevingswereld van het kind. Ook erkennen zij het belang van de moedertaal bij tweetalige leerlingen. Zij zien dit als een basis voor het goed ontwikkelen van een tweede taal (Nederlands).

Macalister (2010) schrijft over de rol van de leerkracht. Hierbij vertelt hij dat de positieve benadering en promotie van het lezen een voorbeeldfunctie is die de leerlingen overnemen. De leerkrachten en taalexpert geven aan, dat leerlingen enthousiast maken door het aansluiten bij hun belevingswereld belangrijk is om het leesplezier te vergroten. De conclusie (hoewel het op de desbetreffende basisschool vanwege zijn populatie en taalontwikkeling bij tweetalige leerlingen

niet een grote zorg is) is dat er meer bekendheid en aandacht moet zijn op het gebied van aanpak en begeleiding van tweetalige leerlingen binnen taal in de school.

5.4 Rol van de ouders/verzorgers

Volgens Klatter-Folmer (1995) is het ontwikkelen en vergroten van de thuistaal van belang om de kloof tussen thuisdomein en schooldomein te beperken of te verkleinen. Hierbij spelen de ouders/verzorgers een belangrijke rol. Als de ouders ervoor kiezen hun kind tweetalig op te voeden, hangen daar ook verschillende verantwoordelijkheden aan vast. Omdat zij voor hun kind de brug zijn naar hun moedertaal, moeten zij ervoor waken dat zij samen met hun kind de moedertaal blijven uitbreiden. Zo helpen zij het mentale lexicon van hun kind in zijn moedertaal te vergroten waardoor het kind sneller koppelingen kan maken en zijn woordrepresentatie kan uitbreiden tussen de twee talen (Droop, 2003).

De enquête wees uit dat de meeste ouders/verzorgers (15 van de 16 hun kind stimuleren te lezen in hun moedertaal. Vijftien van de ouders/verzorgers geven aan dat zij het doorgeven van hun moedertaal belangrijk vinden. Veertien van de ouders/verzorgers vinden dat de ontwikkeling van hun moedertaal een prominente rol inneemt bij de opvoeding. Alle achttien ouders/ verzorgers zeggen hun kind te stimuleren bij het lezen van de Nederlandse taal (hoofdstuk 4.4). Tijdens de sessies met de kinderen kwam naar voren, dat doordat de ouders/verzorgers betrokken waren bij de opdrachten, taal en lezen meer leefde thuis (zie logboek bijlage 6).

Hieruit kan geconcludeerd worden dat voor de ondervraagde ouders/ verzorgers, zowel de thuistaal als de schooltaal zeer belangrijk gevonden worden. Zij motiveren en stimuleren hun kind om met taal bezig te zijn. En als je als remedial teacher of als leerkracht de ouders/verzorgers betreft bij het proces, wordt de afstand tussen de thuis- en schooldomein verkleind (Droop, 2003).

5.5 Conclusie

Uit het onderzoek kan geconcludeerd worden dat een tweede taal een belangrijke rol speelt bij de leerlingen, ouders/verzorgers, leerkrachten en remedial teacher. Het is van belang dat beide talen in ontwikkeling blijven, om zo grote verschillen binnen thuis- en schooldomein te beperken (Klatter-Folmer, 1995). Om te zorgen dat de ontwikkeling zo goed mogelijk verloopt, is het noodzakelijk dat leesplezier voorop staat. Door plezier te ervaren in het lezen komen leerlingen meer in aanraking met woorden. Zo vergroten zij hun woordenschat, waardoor hun leesbegrip ook groeit (Vermeer, 1995). Dit moeten zij ook blijven doen in hun moedertaal om zo te kunnen blijven koppelen met het Nederlands (Droop, 2003).

De taak van de ouders/ verzorgers, leerkrachten en remedial teacher is het aanbieden van het juiste woordenschatonderwijs, strategieën en handvatten, zodat de leerling stapsgewijs en zelfstandig kan lezen. Hierbij speelt het belang van motivatie en promotie van leesplezier door de ouders/ verzorgers, leerkrachten en remedial teacher de voornaamste rol. Door enthousiasme en plezier uit te stralen richting een kind, neemt deze dit gedrag en deze houding deels over.

(Macalister, 2010)

5.6 Aanbevelingen voor de onderwijspraktijk.

Door middel van plezier te creëren in het lezen bij leerlingen, kun je als remedial teacher en leerkracht de leesmotivatie vergroten bij de leerling. Vanuit deze positie is het dan makkelijker om de leerling extra woordenschatonderwijs, strategieën en/of handvatten aan te bieden. Door het betrekken van de ouders/verzorgers bij het lezen, geef je de ouders/ verzorgers een belangrijke rol bij de taalontwikkeling van hun kind (binnen deze ontwikkeling). Doordat je de nadruk ook legt op de moedertaal van de leerlingen, zorg je dat er meer medewerking komt vanuit de thuissituatie. Ouders/verzorgers voelen zich betrokken en ervaren hun inzet bij het ontwikkelen van de moedertaal van hun kind als positief. Je stimuleert immers de ontwikkeling van beide talen. De ouders/ verzorgers kunnen hun moedertaal het beste doorgeven aan hun kind. Net zoals de remedial teacher en de leerkracht dat doen bij het Nederlands. Er kan door deze ontwikkeling een wederzijdse respect voor de rol en de inzet van beide partijen ontstaan. Door extra aandacht te besteden aan de moedertaal van de leerling, laat je het kind merken dat hij bijzonder is. Hij kan immers twee talen vloeiend spreken, lezen en misschien zelfs schrijven. Er ontstaat een gevoel van trots. De leerling heeft inderdaad moeite met het begrijpend lezen en er wordt aan gewerkt. Maar hij is zich ervan bewust dat hij al wel een tweede taal ook al kan begrijpen.

Natuurlijk gaat de remedial teacher en/of leerkracht werken aan zijn leesbegrip, maar het is een andere manier van starten. Positief benaderen waardoor het uitgangspunt van de leerling positiever is ten opzichte van zijn probleem.

Het antwoord op de vraag hoe ik als remedial teacher tweetalige kinderen in groep 7 die problemen hebben met begrijpend lezen vanwege een taalachterstand kan helpen door het plezier in lezen te vergroten valt samen met mijn aanbevelingen voor de onderwijspraktijk.

Mijn aanbevelingen voor de onderwijspraktijk zijn dan ook:

1. Vergroot het leesplezier bij de leerling in hun moedertaal, door middel van het betrekken van de ouders/verzorgers. Onderschat de rol van de ouders/ verzorgers in de taalontwikkeling van de leerling niet.

2. Blijf het lezen stimuleren in het Nederlands, door aan te sluiten bij (op) de belevingswereld van het kind.
3. Houdt als school altijd rekening met de ontwikkeling van leerlingen met een andere moedertaal. En betrek ouders/verzorgers bij dit proces. Dit geeft een gevoel van wederzijds respect met betrekking tot de didactische opvoeding van het kind.
4. Stimuleer door zelf een positieve attitude te hebben met betrekking tot het lezen, dit bij de leerling(en). Straal uit dat lezen plezierig is. Als je als remedial teacher of als leerkracht laat zien dat je het leuk vindt, nodig je de leerling uit om dit ook te gaan doen .

In het volgende hoofdstuk zijn de conclusies, de adviezen voor toekomstig handelen, en het evaluatie van het onderzoek beschreven.

Hoofdstuk 6: Evaluatie onderzoekdiscussie

“Knowing is not enough; we must apply. Willing is not enough; we must do.” Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832)

In dit hoofdstuk zal ik de conclusies relateren aan het leesplezier bij tweetalige leerlingen binnen het onderzoeksdomein. Ook zal ik aan de hand van de zes principes voor ethische reflectie van Rob Boerman (2008) evalueren op het verrichte onderzoek waarbij ik reflecteer op mijn eigen onderzoeksproces.

6.1 Conclusies en adviezen voor toekomstig handelen.

Kijkend naar de resultaten en conclusies van het onderzoek is duidelijk naar voren gekomen dat het van belang is dat scholen, leerkrachten en remedial teachers de toegevoegde waarde van de moedertaal van een tweetalig leerling niet onderschatten. Door ouders/verzorgers erbij te betrekken laat je merken dat je als professional, de ouders/verzorgers en hun achtergrond respecteert en waardevol vindt. Vanwege de taalbarrière is het voor sommige ouders/verzorgers moeilijk om het Nederlands goed aan te bieden. Door ze te stimuleren de moedertaal te blijven vergroten en daarbij de koppeling naar het Nederlands te maken, voelen zij zich betrokken en gewaardeerd. Je hoeft als professional geen noodzakelijke kennis te hebben in de moedertaal van de leerling. Het gaat voornamelijk om het gevoel dat je de leerling geeft. De leerling is niet slecht in het begrijpend lezen. De leerling heeft er moeite mee, maar kan wel in een andere taal ook lezen en dat is heel knap. De rol van de remedial teacher, of leerkracht is hierin van belang. Deze hoort een positieve attitude te hebben en dit ook uit te stralen met betrekking tot het lezen. Door het thuis- en schooldomein beide positief en uitdagend aan te pakken, wordt het leesplezier bij leerlingen (ook) op twee vlakken aangepakt. Door het vergroten van het leesplezier en het blijven ontwikkelen van de twee talen heeft de leerling meer kans zijn onvolledige woordrepresentatie te overbruggen (Jager, 2003). Er zullen altijd tweetalige leerlingen deelnemen aan het onderwijs. Je kunt als school, leerkracht of remedial teacher beter inspelen op de kwaliteiten van de leerling.

“Learning without reflection is a waste, reflection without learning is dangerous”. Confucius (551 v.Chr. - 479 v.Chr.)

6.2 Evaluatie onderzoek

Het opzetten van het onderzoek vond ik het lastigste. Wat wilde ik nu allemaal weten? Kon ik het in kader brengen? Wilde ik niet teveel? Gaandeweg werd duidelijk dat ik een onderzoek had gekozen dat dicht bij mij lag. Door gebruik te maken van Harinck (2009) en Kallenberg (2010) wist ik welke stappen ik moest nemen. Ik had er voor gezorgd dat ik goed vooronderzoek had gedaan, zodat ik precies wist wat ik nog wilde weten. Ik had het onderzoek voorgelegd aan mijn leidinggevende en hij gaf toestemming om het uit te voeren (artikel punt 2 en 6, Boerman, 2008). Voorafgaand aan het onderzoek heb ik aan de betrokkenen schriftelijke toestemming gevraagd. Hierbij heb ik aangegeven waarvoor ik de gegevens nodig had, anonimiteit beloofd en toestemming gevraagd voor publicatie. Hierbij is afgesproken dat zij ook een kopie ontvangen van het onderzoek met de daarbij horende resultaten. Alle ouders/ verzorgers gaven hun akkoord.

Bij het opstellen van mijn onderzoeksvraag en de deelvragen heb ik hulp en begeleiding gekregen van mijn critical friends en begeleidster. Zij gaven mij gedurende het schrijven van mijn meesterstuk tips, verbeterpunten en nieuwe inzichten die mij enorm hebben geholpen (artikel punt 4, Boerman, 2008). Vooral bij het correct vermelden van de bronnen heb ik hulp gekregen (artikel punt 1, Boerman, 2008).

Tijdens het verrichten van mijn onderzoek heb ik transparante afspraken gemaakt met de geselecteerde leerlingen. Deze ben ik ook gedurende de onderzoeksperiode nagekomen. (artikel punt 1, Boerman, 2008). Het observeren van de leerlingen bij taakgerichtheid kostte veel tijd. De opnames hielpen wel. Ik kon zo de kinderen ook achteraf observeren. Het afnemen van de leesattitudes vond ik heel interessant. Wel bleek dat de kinderen het lezen niet als vervelend ervoeren. De uitdaging werd hierdoor voor mij vergroot om nog meer plezier in het lezen te creëren.

Tijdens de sessies waren de leerlingen enthousiast. De ouders/verzorgers waren, volgens de leerlingen, ook enthousiast en werkten goed mee. De leerlingen brachten de materialen in hun moedertaal op tijd mee en ouders/verzorgers waren thuis veel bezig met taal (zowel hun moedertaal als in het Nederlands). Ik merkte dat ik zelf ook uitkeek naar de sessies. Mijn plezier was in ieder geval vergroot.

Bij de eindmetingen van de taakgerichtheid en leesattitude, heb ik de resultaten gemeten. Wel was er sprake van een daling in het leesplezier bij één leerling volgens de schaal. Uit het gesprek

bleek dat de leerling nu liever buiten speelde in verband met het mooie weer. En ook bij de taakgerichtheid scoorde sommige leerlingen iets minder. Gemiddeld was er wel sprake van een stijging. Ik heb ervoor gewaakt en ervoor gezorgd dat alle gegevens een rol speelden binnen het onderzoek (artikel punt 3, Boerman, 2008).

De aanpak van tweetalige leerlingen stopt niet bij het inleveren en laten publiceren van mijn meesterstuk (artikel punt 5, Boerman, 2008). Naar mijn mening ben ik nu pas echt begonnen. Ik heb de situatie in kaart gebracht rond tweetalige leerlingen. Kijkend naar hun leesgedrag, leesplezier en de rol die hun moedertaal daarin speelt. Vanuit daar ben ik met de leerlingen (en ook de ouders/ verzorgers) bezig geweest om hun moedertaal en het Nederlands te promoten. Nu sta ik als onderzoeker midden in de uitvoerende fase. Ik heb een groei in leesattitude en taakgerichtheid bij het maken van begrijpend lezen teksten geconstateerd. Het begin is al gemaakt. Dit wil niet zeggen dat het proces hier ophoudt. Ik zal de komende periode met de leerlingen verder gaan met het bespreken van hun moedertaal, het lezen promoten in beide talen (waarbij ik de ouders/verzorgers betrek bij de moedertaal). Ik zal vooral het plezier in het lezen proberen te blijven vergroten.

Het onderzoek was voor mij een proces waarin ik als professional anders ben gaan kijken naar kinderen. Ik kijk meer naar de behoeften van de kinderen en hoe ik door aan te sluiten op hun belevingswereld en de interesse kan voldoen aan die behoeften. Het heeft voor mij ook opgeleverd, dat ik als professional de ouders/verzorgers meer ga betrekken bij het leesproces, waarbij ik hen het gevoel wil geven dat hun moedertaal meetelt in het leesproces. Voor mij staat het plezier hebben in het lezen nu voorop en dat ga ik blijven overbrengen op de leerlingen. Ook heb ik nu een persoonlijke bevestiging. Namelijk dat ik door de moedertaal te vergroten door middel van onder andere het lezen bij mijn eigen kinderen, ik het verschil tussen het thuis- en schooldomein in taal verklein. Welke ouder/ verzorger, remedial teacher en leerkracht wil dat nou niet?

Nawoord

"I would maintain that thanks are the highest form of thought, and that gratitude is happiness doubled by wonder." G. K. Chesterton (1874 – 1936)

Ik wil iedereen bedanken die mij heeft geholpen tijdens het schrijven van mijn meesterstuk. Ik ben soms chaotisch en het was fijn dat er mensen om me heen stonden die orde in mijn chaos hebben kunnen brengen. Ik had het niet alleen gekund, dus wil ik mijn helpers zo in het zonnetje zetten.

Ik wil de volgende mensen bedanken.

Allereerst de kinderen en ouders/ verzorgers die mee hebben gewerkt aan het onderzoek.

Mijn begeleidster M. van Hulten voor de feedback en kritische blik, mijn critical friends die steeds feedback gaven, de mensen die hebben proefgelezen (jullie hebben enorm geholpen!) en mijn collega's op de basisschool waar ik mijn onderzoek heb uitgevoerd.

Ook wil ik Monique Basten, Linda Bone en Annique Smetsers bedanken voor alle ondersteuning tijdens het schrijven van mijn meesterstuk, jullie waren echt mijn klankbord.

Wel het laatst genoemd, maar daarom niet minder belangrijk wil ik mijn man Diederik en dochters Joëlle en Elianne bedanken. Het heeft soms veel gevraagd van het gezin, omdat deze studie veel tijd heeft gekost. Zij hebben mij gedurende het hele proces gesteund en waren een groot deel van mijn inspiratie om dit onderzoek te doen.

*Finding my way in a new direction,
Has proven hard beyond compare,
But with help, support and motivation,
You have helped me through times of despair.*

*I have found in all moments of this process,
In all of you a "critical" friend,
Your support has been amazing,
From the beginning....till the very end.*

Emma Kuiper-MacLeod (2011)

Literatuurlijst meesterstuk

"When you take stuff from one writer it's plagiarism; but when you take it from many writers, it's research." Wilson Mizner (1913)

Aarnoutse, C.A.J. en Verhoeven, L. (juni 2002) *Achtergronden van interactief taalonderwijs*.
Bronnenboek interactief taalonderwijs: Expertisecentrum Nederlands

Allport, D.A. en Funnell, E. (1981) *Components of the Mental Lexicon*,
Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological Sciences 1981.
Gevonden op 22 januari 2011 op <http://www.jstor.org/pss/2395750>

Appel, K., Kuiken, F. en Vermeer, A. (1995) *Nederlands als tweede taal in het basisonderwijs*.
Amsterdam: Meulenhoff Educatief bv.

Begrijpend lezen: Definitie begrijpend lezen. Gevonden op 10 december 2010 op
<http://taalunieversum.org/onderwijs/taalforum/toon>

Bouwers, H. en Goor, H. van, (2004) zesde oplage. *Problemen met begrijpend lezen*. Emmen:
HB Uitgevers

Beyer, A. en Yoder, B. (2010) *Implementing the gradual release of responsibility model in your classroom*. Recorded Book LLC.

Boerman, R. (2008) *Ethische uitgangspunten bij praktijkonderzoek*. Fontys OSO.

Citaten in het Engels: Laatst geraadpleegd op 1 juni 2011 op www.thinkexist.com

Droop, M. (1999) *Effect of linguistic and cultural diversity on the development of reading comprehension. A comparative study of Dutch, Turkish, and Moroccan children living in the Netherlands*. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen.

Droop, M. en Verhoeven, L. (2003) *Language proficiency and reading ability in first- and second-*

language learners. Scientific Studies of Reading , 38(1), 78–103

Förrer, M. en Mortel, van de K. (2010) *Lezen...Denken...Begrijpen! Handboek begrijpend lezen in het basisonderwijs*. Amersfoort: CPS.

Förrer, M. (2010) *Actief lezen met leesstrategieën*. Didaktief no 8 oktober 2010

Gerrits, P. en Vernooy, K. (2008) *Omgaan met verschillen in leesontwikkeling. Welke rol spelen de leesprojecten BOV, LISBO en SOP daarin?* CPS. Gevonden op 15 oktober 2010 op http://www.cps.nl/nl/Documenten/Documenten-Taal_lezen/Artikel_Omgaan_met_verschillen_in_leesontwikkeling.pdf

Hacquebord, H. (24-09-'03) *"Maakt taal een verschil?" symposium*. Gevonden op 10 oktober 2010 op <http://www.rug.nl/let/voorzieningen/etoc/lezinghacquebord>

Harinck, F. (2009) *Basisprincipes Praktijkonderzoek*. Antwerpen- Apeldoorn: Garant

Hopkins, G. (1997). *'Sustained Silent Reading' Helps Develop Independent Readers (and Writers.)* Education World.

Jager, de B. (2003) *Leesplezier, leesbegrip en de Friese taalnorm. Een onderzoek naar de invloed van de taalnorm op leesbegrip en leesplezier*. Stichting Lezen, Amsterdam

Kallenberg, T., Koster, B., Onstenk, J. en Scheepsma, W. (2010) *Ontwikkeling door onderzoek. Een handreiking voor leraren*. Utrecht: Thieme/ Meulenhoff.

Kaskens, J. *Effectief leesonderwijs op elke school*. Zorg primair no 6 2010, CPS. Gevonden op 15 oktober 2010 op http://www.cps.nl/nl/Documenten/Documenten-Taal_lezen/Effectief_leesonderwijs_op_elke_school.pdf

Klatter-Folmer, J. (1996). *Turkse kinderen en hun schoolsucces: een diepte-studie naar de rol van sociaal-culturele oriëntatie, taalvaardigheid en onderwijskenmerken*. Tilburg: Tilburg University Press.

Macalister, J. (2010) *Investigating Teacher Attitudes to Extensive Reading Practices in Higher Education: Why Isn't Everyone Doing It?* RELC Journal no 41, SAGE

Mortel, van de K. (2010) *Begrijpend lezen is een kwestie van denken*. Didaktief no 8 oktober 2010

Vermeer, A. (1995) *De ontwikkeling van mondelinge vaardigheden. Nederlands als tweede taal in het basisonderwijs*. Amsterdam: Meulenhoff Educatief bv.

Vernooy, K. (2007) *Effectief leesonderwijs nader bekeken*. Taal Pilots onderwijsachterstanden. Gevonden op 10 januari 2011 op <http://schoolaanzet.nl/taalpilots/implementatiekoffer/watdoetetoel>

Bijlagen

Bijlage 1: Interview vragen onderwijs professionals

1. Hoe stelt u als docent/ interne begeleider vast dat er een taalachterstand is bij een tweetalige leerling?
2. Welke aanpakken/ strategieën adviseert of gebruikt u om bij een pas ontdekte taalachterstand van een tweetalig leerling deze aan te pakken?
3. Wat gaat volgens u al goed bij het aanpakken van taalachterstand bij tweetalige leerlingen op deze school?
4. Wat kan volgens beter bij het aanpakken van taalachterstand bij tweetalige leerlingen op deze school?
5. Denkt u dat het probleem van tweetalige leerlingen met een taalachterstand wordt onderkent op deze school?
Motiveer uw antwoord.
6. Hoe stimuleert u het lezen in de klas? Of, hoe adviseert u het leesplezier te stimuleren?
7. (leerkracht vraag)
Wat doet u zelf om het leesplezier in de klas te vergroten?
Wat werkt wel?
Wat werkt niet?
8. Bij een tweetalig kind is er sprake van een schakeling tussen de moedertaal en het Nederlands. Vindt u het van belang om het uitbreiden van de moedertaal te stimuleren?
Waarom wel?
Waarom niet?

Bijlage 2: Brief en enquête ouders/ verzorgers

Geachte ouder(s) en/ of verzorger(s),

Mijn naam is Emma Kuiper. Ik ben leerkracht in groep 7 van de Boschuil. Op dit moment ben ik bezig met het afronden van mijn studie tot Remedial Teacher.

Als afstudeeronderwerp heb ik gekozen om te onderzoeken wat het effect van leesplezier bij tweetalige leerlingen is op hun leesbegrip in het Nederlands.

Dit ligt mij dicht aan het hart, omdat ik zelf tweetalig ben opgevoed, ik mijn kinderen op dit moment ook tweetalig opvoed en ik een ontwikkeling/groei van de moedertaal een verrijking vind voor het kind voor nu en later.

Om een beter idee van het taalaanbod bij tweetalige leerlingen te krijgen, wil ik vragen of u beiden de bijgesloten vragenlijsten zou willen invullen. Graag afzonderlijk van elkaar.

Hierdoor hoop ik meer inzicht te krijgen in het effect van tweetaligheid in leesplezier en leesbegrip.

De gegevens die ik verzamel worden met uiterst zorg behandeld. Alle gegevens en resultaten blijven anoniem.

U kunt ten alle tijden inzage krijgen in de stukken als u daar behoefte aan heeft. Ook kunt u aan het einde een kopie van het meesterstuk ontvangen als u dat graag zou willen.

Als de lijsten ingevuld zijn, kunt u ze aan uw kind mee terug geven in de envelop waarin u het heeft ontvangen. Graag wil ik de lijsten vóór dinsdag 29 maart terug ontvangen.

Ik wil u alvast hartelijk bedanken voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,

Emma Kuiper-MacLeod, leerkracht van groep 7^e

Enquête

U hebt bij elke vraag/ stelling een keuze uit verschillende antwoordmogelijkheden. Omcirkel wat van toepassing is.

Ik ben de vader/ moeder
Mijn moedertaal is(zelf invullen)
Mijn partners moedertaal is.....(zelf invullen)
Ik woonjaar in Nederland
Ik hebkind/ kinderen

Stellingen/ vragen				
1. Thuis spreken we Nederlands	Nooit	soms	vaak	altijd
2. Thuis spreken we in onze moedertaal	Nooit	soms	vaak	altijd
3. Mijn kind kan onze moedertaal spreken	Niet	een beetje	goed	
4. Mijn kind kan schrijven in zijn/haar moedertaal	Niet	een beetje	goed	
5. Mijn kind kan lezen in zijn/haar moedertaal	Niet	een beetje	goed	
6. Ik vind het belangrijk om mijn moedertaal door te geven aan mijn kind	Niet	een beetje	wel	
7. Ik stimuleer mijn kind om in het Nederlands te lezen	Nooit	soms	vaak	altijd
8. Ik stimuleer mijn kind om in zijn/ haar moedertaal te lezen	Nooit	soms	vaak	altijd
9. Vindt u het belangrijk dat uw kind uw moedertaal kan begrijpen?	Niet	een beetje	wel	
10. Hoe belangrijk vindt u de rol van uw moedertaal bij de ontwikkeling van uw kind?	Niet	een beetje	wel	

Z.O.Z.

Heeft u nog opmerkingen, dan kunt u die hieronder noteren.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Lever de lijsten in voor dinsdag 29 maart bij Emma Kuiper groep 7^e.

Ik wil u bedanken voor uw medewerking.

Bijlage 3: Tijdsteekproef betrokkenheid (hier/nu meting en eindmeting)

Bijlage 17

Tijdsteekproef-formulier

observator:						categorie					aantal					procenten	
naam leerling:																	
groep:																	
datum observatie:																	
						Ta											
						Kij											
						Sto											
						Lo											
						An											
						Totaal										100%	
min.	Na 20 sec.					Na 40 sec.					Na 60 sec.					opmerkingen	
1	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		
2	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		
3	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		
4	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		
5	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		
6	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		
7	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		
8	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		
9	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		
10	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		
11	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		
12	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		
13	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		
14	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		
15	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		
16	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		
17	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		
18	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		
19	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		
20	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An		

(Uit: D. Bakker-Beens, e.a., Voor gedrag een 8. Nijmegen: Berkhout, 1995)

Bijlage 4: Leesattitudeschaal hier en nu meting

Leesattitude schaal

Voorbeeldvragen		
1. Vind je sporten fijn?	Ja	Nee
<i>Welke sporten?</i>		
2. Vind je het leuk op school?	Ja	Nee
<i>Waarom wel of niet?</i>		
3. Ga je vaak op vakantie?	Ja	Nee
<i>Zo ja, waar ga je naar toe?</i>		

De vragen		
1. Lees je op school alleen maar omdat het moet?	Ja	Nee
2. Lees je veel als je vrij bent?	Ja	Nee
3. Houd je van lezen?	Ja	Nee
4. Lees je thuis veel?	Ja	Nee
5. Vind je boeken saai?	Ja	Nee
6. Vind je het stom om boeken in je vrije tijd te lezen?	Ja	Nee
7. Vind je het leuk om over boeken te praten?	Ja	Nee
8. Lees je een verhaal helemaal uit?	Ja	Nee
9. Vind je lezen belangrijk?	Ja	Nee
10. Gaat lezen gauw vervelen?	Ja	Nee
11. Vind je de meeste boeken te dik?	Ja	Nee
12. Ga je later veel lezen?	Ja	Nee
13. Vind je lezen in de vakantie saai?	Ja	Nee
14. Vind je het leuk als iemand veel leest?	Ja	Nee
15. Vind je lezen vervelend?	Ja	Nee
16. Vind je het fijn een boek uit de bieb te lezen?	Ja	Nee
17. Lees je 's avonds vaak in bed?	Ja	Nee
18. Word je van lezen gauw moe?	Ja	Nee
19. Vind je het lezen leuker dan boodschappen doen?	Ja	Nee
20. Lees je meer van veel andere kinderen?	Ja	Nee
21. Vind je een boek een leuk verjaardagscadeau?	Ja	Nee

22. Vind je het leuk om elke dag een verhaal te lezen?	Ja	Nee
23. Vind je het lezen vaak spannend?	Ja	Nee
24. Begint lezen je na een tijdje te vervelen?	Ja	Nee
25. Weet je veel dingen om te lezen?	Ja	Nee
26. Vind je vrij lezen in de klas saai?	Ja	Nee
27. Ga je vaak naar de bieb?	Ja	Nee
28. Lees je ooit boeken in een andere taal?	Ja	Nee
29. Lees je ooit boeken in je moedertaal?	Ja	Nee
30. Vind je het lezen in je moedertaal leuk?	Ja	Nee
31. Vind je het lezen in je moedertaal saai?	Ja	Nee
32. Leest je vader/ moeder je ooit voor in je moedertaal?	Ja	Nee

Bijlage 5: Leesattitudeschaal eindmeting**Leesattitude schaal**

Voorbeeld vragen		
1. Vind je sporten fijn?	Ja	Nee
<i>Welke sporten?</i>		
2. Vind je het leuk op school?	Ja	Nee
<i>Waarom wel of niet?</i>		
3. Ga je vaak op vakantie?	Ja	Nee
<i>Zo ja, waar ga je naar toe?</i>		

De vragen		
1. Lees je op school alleen maar omdat het moet?	Ja	Nee
2. Lees je veel als je vrij bent?	Ja	Nee
3. Houd je van lezen?	Ja	Nee
4. Lees je thuis veel?	Ja	Nee
5. Vind je boeken saai?	Ja	Nee
6. Vind je het stom om boeken in je vrije tijd te lezen?	Ja	Nee
7. Vind je het leuk om over boeken te praten?	Ja	Nee
8. Lees je een verhaal helemaal uit?	Ja	Nee
9. Vind je lezen belangrijk?	Ja	Nee
10. Gaat lezen gauw vervelen?	Ja	Nee
11. Vind je de meeste boeken te dik?	Ja	Nee
12. Ga je later veel lezen?	Ja	Nee
13. Vind je lezen in de vakantie saai?	Ja	Nee
14. Vind je het leuk als iemand veel leest?	Ja	Nee
15. Vind je lezen vervelend?	Ja	Nee
16. Vind je het fijn een boek uit de bieb te lezen?	Ja	Nee
17. Lees je 's avonds vaak in bed?	Ja	Nee
18. Word je van lezen gauw moe?	Ja	Nee
19. Vind je het lezen leuker dan boodschappen doen?	Ja	Nee
20. Lees je meer van veel andere kinderen?	Ja	Nee
21. Vind je een boek een leuk verjaardagscadeau?	Ja	Nee
22. Vind je het leuk om elke dag een verhaal te lezen?	Ja	Nee

23. Vind je het lezen vaak spannend?	Ja	Nee
24. Begint lezen je na een tijdje te vervelen?	Ja	Nee
25. Weet je veel dingen om te lezen?	Ja	Nee
26. Vind je vrij lezen in de klas saai?	Ja	Nee
27. Ga je vaak naar de bieb?	Ja	Nee
28. Lees je ooit boeken in een andere taal?	Ja	Nee
29. Lees je ooit boeken in je moedertaal?	Ja	Nee
30. Vind je het lezen in je moedertaal leuk?	Ja	Nee
31. Vind je het lezen in je moedertaal saai?	Ja	Nee
32. Leest je vader/ moeder je ooit voor in je moedertaal?	Ja	Nee
33. Lees je nu vaker dan toen je dit formulier de eerste keer invulde?	Ja	Nee
34. Ben je nu meer bezig met je moedertaal thuis?	Ja	Nee
35. Ga je nu thuis meer lezen in je moedertaal?	Ja	Nee
36. Wat vond je het leukst, meest interessant van de afgelopen weken?		

Bijlage 6: Tijdsteekproef betrokkenheid hier en nu meting leerling

Bijlage 17

Tijdsteekproef-formulier

observator:	categorie	aantal	procenten
naam leerling: D.			
groep:			
datum observatie: 21-3-11			
	Ta		
	Kij		
	Sto		
	Lo		
	An		
	Totaal		100%
min.	Na 20 sec.	Na 40 sec.	Na 60 sec.
1	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An
2	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An
3	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An
4	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An
5	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An
6	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An
7	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An
8	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An
9	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An
10	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An
11	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An
12	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An
13	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An
14	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An
15	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An
16	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An
17	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An
18	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An
19	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An
20	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An

(Uit: D. Bakker-Beens, e.a., Voor gedrag een 8. Nijmegen: Berkhout, 1995)

Bijlage 7: Tijdsteekproef betrokkenheid eindmeting leerling

Bijlage 17

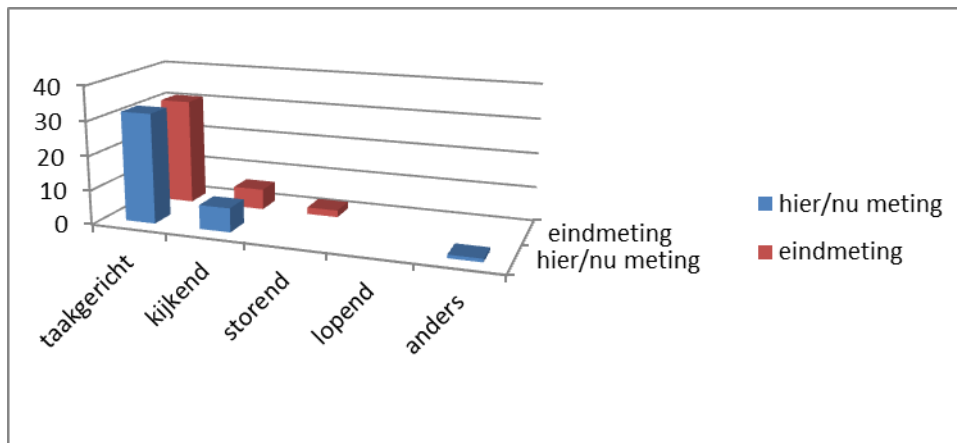
Tijdsteekproef-formulier

observator:		categorie	aantal	procenten
naam leerling: D				
groep:				
datum observatie: 19/4/11				
		Ta		
		Kij		
		Sto		
		Lo		
		An		
		Totaal		100%
min.	Na 20 sec.	Na 40 sec.	Na 60 sec.	opmerkingen
1	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
2	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
3	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
4	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
5	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
6	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
7	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
8	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
9	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
10	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
11	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
12	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
13	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
14	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
15	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
16	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
17	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
18	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
19	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
20	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	

(Uit: D. Bakker-Beens, e.a., Voor gedrag een 8. Nijmegen: Berkhout, 1995

Bijlage 8: Individuele tabellen taakgerichtheid leerlingen (hier/nu en eindmeting)

In deze bijlage zijn de verschillen per leerling uitgewerkt. Vanaf de grafiek is leesbaar welke groei/terugloop ieder kind heeft gehad bij afname van de tijdsteekproef gericht op taakgedrag.

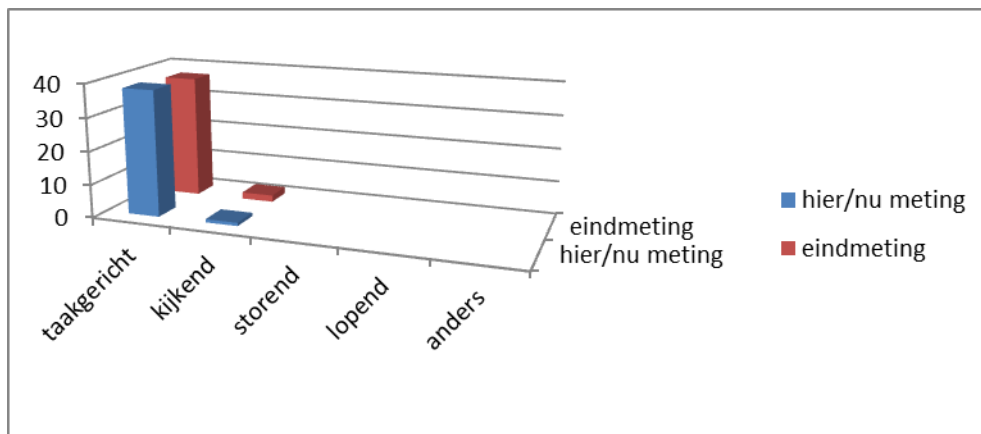

Leerling 1

Hier en nu meting percentage taakgericht werken: 82%

Eindmeting percentage taakgericht werken: 80%

Daling van 2%

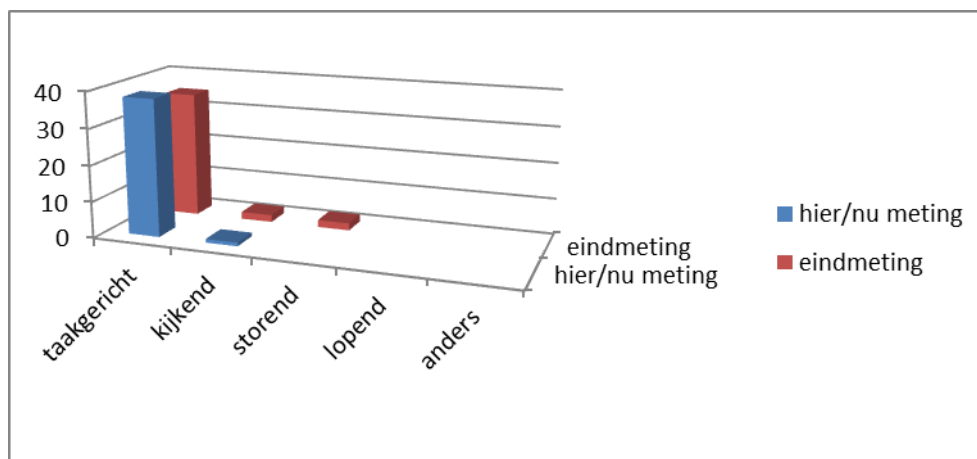

Leerling 2

Hier en nu meting percentage taakgericht werken: 97%

Eindmeting percentage taakgericht werken: 95%

Daling van 2%

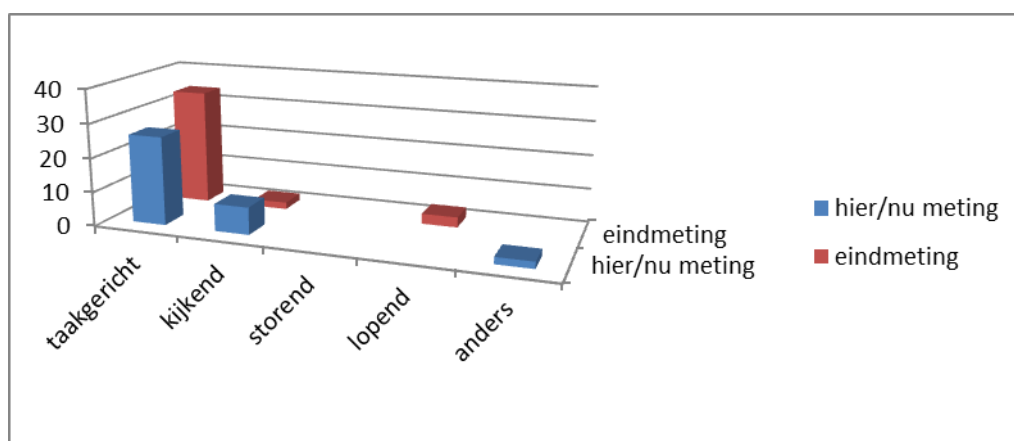

Leerling 3

Hier en nu meting percentage taakgericht werken: 97%

Eindmeting percentage taakgericht werken: 90%

Daling van 7%

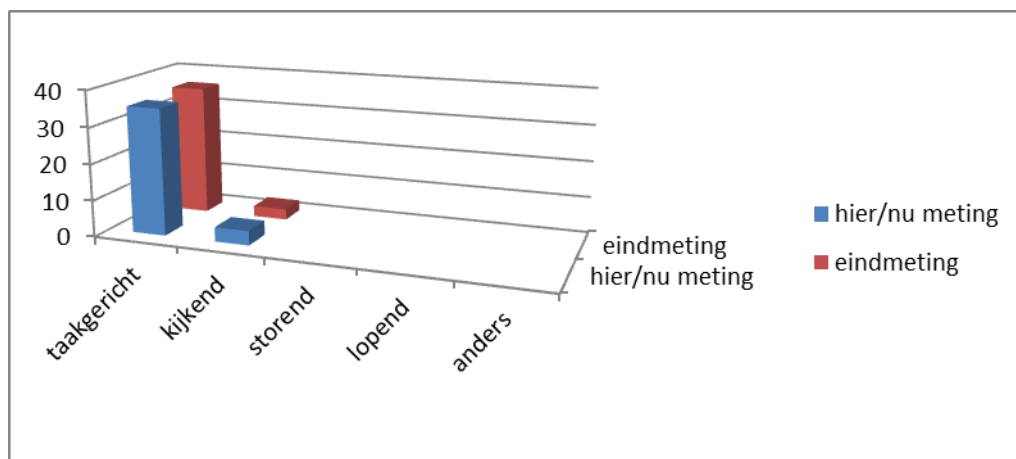

Leerling 4

Hier en nu meting percentage taakgericht werken: 67%

Eindmeting percentage taakgericht werken: 87%

Stijging van 20%

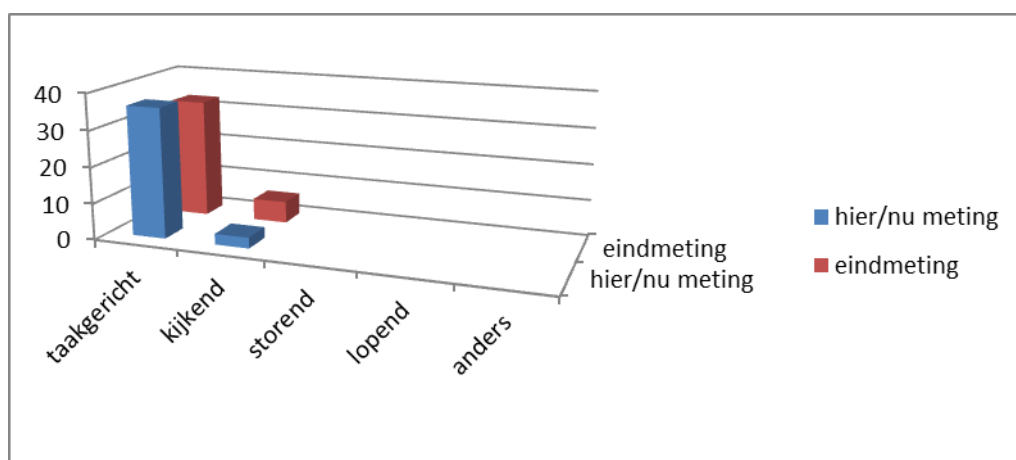

Leerling 5

Hier en nu meting percentage taakgericht werken: 90%

Eindmeting percentage taakgericht werken: 92%

Stijging van 2%

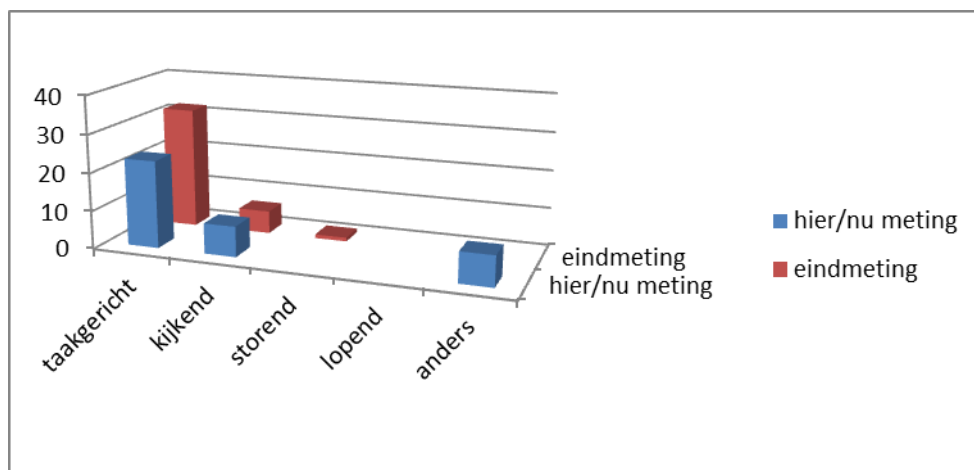

Leerling 6

Hier en nu meting percentage taakgericht werken: 92%

Eindmeting percentage taakgericht werken: 85%

Daling van 7%

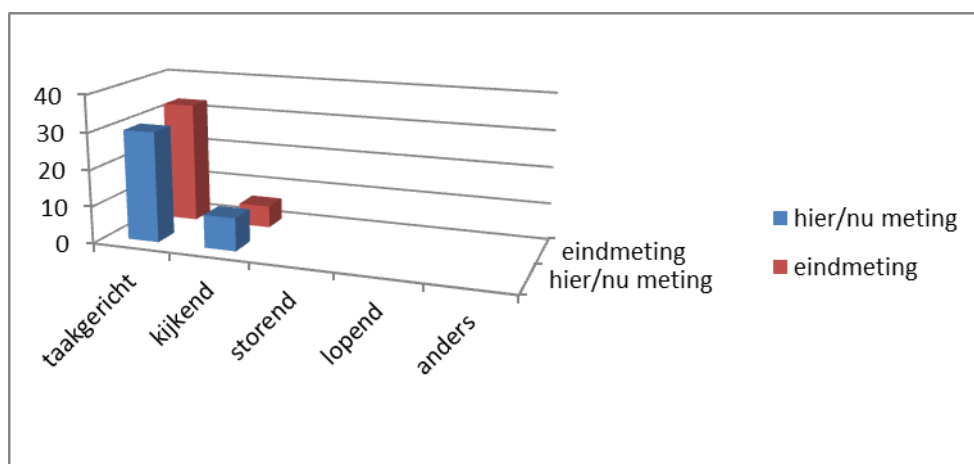

Leerling 7

Hier en nu meting percentage taakgericht werken: 60%

Eindmeting percentage taakgericht werken: 82%

Stijging van 22%

Leerling 8

Hier en nu meting percentage taakgericht werken: 77%

Eindmeting percentage taakgericht werken: 84%

Stijging van 7%

Bijlage 9: Tabellen ruwe scores leesattitude individuele leerlingen

	hier/nu meting 14/3/2011	eindmeting 26/4/2011
leerling 1	78	81
leerling 2	70	81
leerling 3	81	81
leerling 4	74	85
leerling 5	81	96
leerling 6	93	96
leerling 7	93	78
leerling 8	59	89

Bijlage 10: Leesattitudeschaal leerling (hier/ nu meting en eindmeting)

Hier en nu meting

14/3/2011

(4)

Bijlage 2

Naam:

Groep: 7^e**Leesattitude schaal**

Voorbeeld vragen		
1. Vind je sporten fijn?	☒ Ja	☐ Nee
Welke sporten? voetbal		
2. Vind je het leuk op school?	☒ Ja	☐ Nee
Waarom wel of niet? ik leer wat en ik zie mijn vrienden		
3. Ga je vaak op vakantie?	☒ Ja	☐ Nee
Zo ja, waar ga je naar toe? Bulgarije - en landen waar ik nog niet ben geweest		

De vragen		
1. Lees je op school alleen maar omdat het moet?	☐ Ja	☒ Nee
2. Lees je veel als je vrij bent?	☐ Ja	☒ Nee
3. Houd je van lezen?	☐ Ja	☒ Nee
4. Lees je thuis veel?	☒ Ja	☒ Nee
5. Vind je boeken saai?	☐ Ja	☒ Nee
6. Vind je het stom om boeken in je vrije tijd te lezen?	☐ Ja	☒ Nee
7. Vind je het leuk om over boeken te praten?	☐ Ja	☒ Nee
8. Lees je een verhaal helemaal uit?	☒ Ja	☐ Nee
9. Vind je lezen belangrijk?	☒ Ja	☐ Nee
10. Gaat lezen gauw vervelen?	☐ Ja	☒ Nee
11. Vind je de meeste boeken te dik?	☐ Ja	☒ Nee
12. Ga je later veel lezen?	weet niet	☒ Nee
13. Vind je lezen in de vakantie saai?	☐ Ja	☒ Nee
14. Vind je het leuk als iemand veel leest?	☐ Ja	☒ Nee
15. Vind je lezen vervelend?	☐ Ja	☒ Nee
16. Vind je het fijn een boek uit de bieb te lezen?	☒ Ja	☐ Nee
17. Lees je 's avonds vaak in bed?	☒ Ja	☐ Nee
18. Word je van lezen gauw moe?	☐ Ja	☒ Nee

19. Vind je het lezen leuker dan boodschappen doen?	<u>Ja</u>	Nee
20. Lees je meer ^{dan} van veel andere kinderen? <i>weet niet</i>	<u>Ja</u>	Nee
21. Vind je een boek een leuk verjaardagscadeau?	Ja	<u>Nee</u>
22. Vind je het leuk om elke dag een verhaal te lezen?	<u>Ja</u>	<u>Nee</u>
23. Vind je het lezen vaak spannend?	<u>Ja</u>	Nee
24. Begint lezen je na een tijdje te vervelen?	Ja	<u>Nee</u>
25. Weet je veel dingen om te lezen?	<u>Ja</u>	Nee
26. Vind je vrij lezen in de klas saai?	Ja	<u>Nee</u>
27. Ga je vaak naar de bieb? <i>soms</i>	Ja	Nee
28. Lees je ooit boeken in een andere taal?	<u>Ja</u>	Nee
29. Lees je ooit boeken in je moedertaal?	<u>Ja</u>	Nee
30. Vind je het lezen in je moedertaal leuk?	<u>Ja</u>	Nee
31. Vind je het lezen in je moedertaal saai?	Ja	<u>Nee</u>
32. Leest je vader/ moeder je ooit voor in je moedertaal?	<u>Ja</u>	Nee

Eindmeting

Naam:

Datum: 26-04-2011

Leesattitude schaal

Voorbeeld vragen		
1. Vind je sporten fijn?	☒ Ja	☐ Nee
Welke sporten?	voetbal	
2. Vind je het leuk op school?	☒ Ja	☒ Nee
Waarom wel of niet?	Ja: omdat ik mijn vrienden zie 'nee': ik moet werken	
3. Ga je vaak op vakantie?	☒ Ja	☐ Nee
Zo ja, waar ga je naar toe?	heel veel landen	

De vragen		
1. Lees je op school alleen maar omdat het moet?	☐ Ja	☒ Nee
2. Lees je veel als je vrij bent?	☒ Ja	☒ Nee
3. Houd je van lezen?	☒ Ja	☒ Nee
4. Lees je thuis veel?	☒ Ja	☐ Nee
5. Vind je boeken saai?	☐ Ja	☒ Nee
6. Vind je het stom om boeken in je vrije tijd te lezen?	☐ Ja	☒ Nee
7. Vind je het leuk om over boeken te praten?	☒ Ja	☐ Nee
8. Lees je een verhaal helemaal uit?	☒ Ja	☐ Nee
9. Vind je lezen belangrijk?	☒ Ja	☒ Nee
10. Gaat lezen gauw vervelen?	☐ Ja	☒ Nee
11. Vind je de meeste boeken te dik?	☐ Ja	☒ Nee
12. Ga je later veel lezen?	☒ Ja	☐ Nee
13. Vind je lezen in de vakantie saai?	☒ Ja	☐ Nee
14. Vind je het leuk als iemand veel leest?	☒ Ja	☐ Nee
15. Vind je lezen vervelend?	☐ Ja	☒ Nee
16. Vind je het fijn een boek uit de bieb te lezen?	☒ Ja	☐ Nee
17. Lees je 's avonds vaak in bed?	☒ Ja	☐ Nee
18. Word je van lezen gauw moe?	☐ Ja	☒ Nee
19. Vind je het lezen leuker dan boodschappen doen?	☒ Ja	☐ Nee

20. Lees je meer <u>dan</u> veel andere kinderen?	<u>weethiet</u>	☒ Ja	☐ Nee
21. Vind je een boek een leuk verjaardagscadeau?		☒ Ja	☒ Nee
22. Vind je het leuk om elke dag een verhaal te lezen?		☒ Ja	☒ Nee
23. Vind je het lezen vaak spannend?		☒ Ja	☐ Nee
24. Begint lezen je na een tijdje te vervelen?	<u>over 1 1/2 uur</u>	☒ Ja	☐ Nee
25. Weet je veel dingen om te lezen?		☒ Ja	☐ Nee
26. Vind je vrij lezen in de klas saai?		☒ Ja	☒ Nee
27. Ga je vaak naar de bieb?		☒ Ja	☐ Nee
28. Lees je ooit boeken in een andere taal?		☒ Ja	☐ Nee
29. Lees je ooit boeken in je moedertaal?		☒ Ja	☐ Nee
30. Vind je het lezen in je moedertaal leuk?		☒ Ja	☐ Nee
31. Vind je het lezen in je moedertaal saai?		☒ Ja	☒ Nee
32. Leest je vader/ moeder je ooit voor in je moedertaal?	<u>nooit</u>	☒ Ja	☐ Nee
33. Lees je nu vaker dan toen je dit formulier de eerste keer invulde?		☒ Ja	☒ Nee
34. Ben je nu meer bezig met je moedertaal thuis?		☒ Ja	☐ Nee
35. Ga je nu thuis meer lezen in je moedertaal?		☒ Ja	☐ Nee
36. Wat vond je het leukst, meest interessant van de afgelopen weken?	De andere talen leren (een paar woordjes)		

Bijlage 11: Grafiek leesattitude moedertaal (hier/nu meting en eindmeting)

Afname leesattitude schalen.

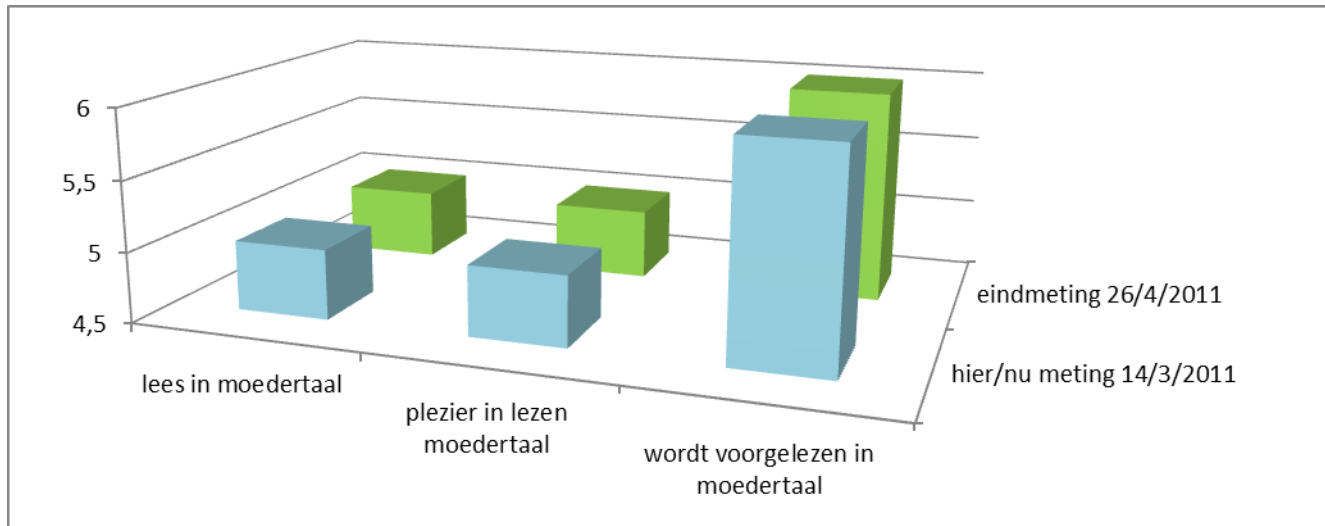

Fig. 1 Lezen en voorgelezen worden in de moedertaal.

Er is geen meetbaar verschil tussen het lezen in de moedertaal voor en na het traject.

Bijlage 12: Beschrijvend verslag diagnostische gesprekken leerlingen n.a.v. leesattitude schaal

Leerling	Verslag diagnostisch gesprek hier en nu meting 13/4/2011 en eindmeting 26/4/2011
Leerling 1 hier en nu meting	Leerling 1 geeft aan boeken wisselend interessant te vinden. Hij vindt lezen niet saai. Het ligt voornamelijk aan de inhoud. Oude boeken vindt hij saai. Hij geeft aan graag te lezen als anderen om hem heen ook lezen. Als hij een boek leuk vindt, kan hij deze in één keer uitlezen. Hij snapt het belang van lezen. Hij kijkt niet naar de dikte van een boek, maar kijkt of de titel hem aanspreekt. Hij leest graag boeken over voetballen en Geronimo Stilton. Leerling 1 leest vaak in bed. Hij geeft aan in zijn eigen moedertaal te lezen. Dit vindt hij wel lastig. Opa en oma lezen hem vaak voor in zijn moedertaal.
Leerling 1 eindmeting	Tijdens het gesprek bij de eindmeting is leerling 1 nog steeds geïnteresseerd door het lezen. Hij geeft aan vaker te lezen. Hij is meer bezig met zijn moedertaal. Zijn ouders lezen hem nu voor uit zijn moedertaal. Thuis zijn zij veel meer bezig met moedertaal en het Nederlands. Leerling heeft de afgelopen weken als zeer prettig ervaren en vond het werken en bespreken van andere talen het leukst.
Leerling 2 hier en nu meting	Leerling 2 geeft aan liever buiten te spelen of te schaken dan te gaan lezen. Hij geeft aan graag te lezen voor het naar bed gaan, hier wordt hij rustig van. Boeken vindt hij niet te dik. Als anderen lezen vindt hij dit niet vervelend. Wel geeft hij aan het lastig te vinden dat zijn zusje hardop voorleest. Dit vindt hij afleidend. Leerling 2 kiest graag spannende boeken om te lezen. Boeken uit de bied leest hij graag. Wel vindt hij de tijdslimiet dat dan op een boek zit onprettig. Hij voelt zich dan soms opgejaagd. Hij geeft aan soms boeken in zijn eigen taal te lezen. Dit vindt hij soms lastig. Hij vraagt dan zijn vader om hulp. Zijn vader leest hem soms voor in zijn moedertaal.

Leerling 2 eindmeting	Tijdens het gesprek van de eindmeting gaf leerling 2 aan dat hij thuis veel meer bezig is met zijn moedertaal. Zijn ouders zijn door zijn opdrachten veel meer betrokken bij zijn werk. Hij geeft aan meer te lezen dan aan het begin, en dat hij nu meer wil lezen in zijn moedertaal en het Nederlands. Het lezen in zijn moedertaal in het groepje vond hij het leukst.
Leerling 3 hier en nu meting	Leerling 3 geeft aan graag te lezen. Hij praat liever niet over boeken. Dat doet hij voor zichzelf. Hij leest graag voetbal tijdschriften en Geronimo Stilton. Hij vindt het niet fijn om een boek uit de hand te lezen, hij kan dan niet op zijn eigen tempo lezen. Hij koopt liever boeken. Leerling 3 geeft aan te lezen in bed, omdat hij niets anders te doen heeft. Hij kiest spannende boeken, maar vindt het wel lastig om een keuze te maken. Het zijn zoveel boeken. Naast het Nederlands leest hij zijn moedertaal en ook een andere taal. Hij vindt lezen in zijn moedertaal soms saai, omdat het moeilijk is. Hij geeft aan dat zijn ouders hem voorlezen in zijn moedertaal.
Leerling 3 eindmeting	Tijdens het gesprek van de eindmeting geeft hij dat hij thuis er veel mee bezig is geweest samen met zijn ouders. Taal was de gesprek van de dag bij het avondeten. Hij gaf aan dat het uitleggen van zijn moedertaal aan de andere kinderen het leukst vond. Hij voelde zich bijzonder en dat vond hij wel stoer. Hij zei dat hij meer bezig zal zijn met zijn moedertaal. Zijn ouders in ieder geval wel.

Leerling 4 hier en nu meting	Leerling 4 geeft aan veel te lezen. Hij leest avonturen boeken. Bijvoorbeeld Robinson Crusoe en Tom Sawyer. Als ze maar spannend zijn. Hij geeft aan lezen belangrijk te vinden. Het is een manier om te communiceren en je hebt het later nodig. Hij vindt het fijn om een boek uit de bieb te halen, want dan heeft hij veel keus. Lezen is geen hobby voor hem. Wel leest hij voordat hij gaat slapen. Omdat hij zich dan moet concentreren wordt hij daar moe van. Hij vindt lezen fijner als hij meer tijd krijgt, want dan zit hij beter in het verhaal. Leerling 4 geeft aan lezen in zijn moedertaal leuk te vinden. Zijn ouders vinden het belangrijk dat hij kan lezen en schrijven in zijn moedertaal. Zijn ouders lazen hem voor in zijn moedertaal toen hij klein was. Nu kan hij het zelf.
Leerling 4 eindmeting	Tijdens het gesprek van de eindmeting gaf hij aan niet meer te lezen in zijn moedertaal dan da hij voorheen deed. Hij zei dat hij er nu wel meer wil gaan lezen in zijn moedertaal en dat het nu meer leeft. Hij vergelijkt nu teksten van zijn moedertaal met het Nederlands. Het leukst vond hij van de afgelopen weken dat hij zijn eigen taal mocht presenteren in het groepje. Ook vond hij dat de andere talen meer zijn gaan leven voor hem. Hij vond het heel interessant.
Leerling 5 hier en nu meting	Leerling 5 geeft aan veel te lezen. Hij leest graag Harry Potter boeken. Hij houdt van magische en spannende verhalen. Geronimo Stilton vindt hij kinderachtig. Hij geeft aan lezen belangrijk te vinden. Zo begrijp je ook wat je leest. Je hebt het voor later nodig. Hij vindt boeken zoeken in de bieb niet fijn. Het duurt voor hem te lang. Hij leest graag in bed voor hij gaat slapen. Maar zegt dat het soms lastig is, omdat als een boek heel goed is hij wakker blijft en deze wil uitlezen. Dan is hij de volgende dag moe op school. Hij vindt altijd wel een boek dat hem boeit. Leerling 5 geeft aan niet te kunnen lezen in zijn moedertaal. Hij kan het wel verstaan en een beetje spreken. Daarom vindt hij het lezen in zijn moedertaal ook saai, het is te moeilijk. Hij geeft aan zijn moedertaal te willen leren lezen.

Leerling 5 eindmeting	Tijdens het gesprek van de eindmeting, gaf leerling 5 aan net zoveel te lezen als aan het begin. Wel gaf hij aan dat hij meer bezig is met zijn moedertaal. Zijn ouders zijn ook meer betrokken bij het leesproces in zijn moedertaal als in het Nederlands. Hij is van plan te willen leren lezen in zijn moedertaal, zodat hij daar meer mee kan gaan doen.
Leerling 6 hier en nu meting	Leerling 6 geeft aan veel te lezen. Ze vindt lezen ontspannend. Daarom pakt ze ook vaak een dik boek. Dan kan ze even vooruit. Ze leest in het Nederlands en in haar moedertaal. Ze vindt lezen heel belangrijk. Nu maar ook voor later. Ze heeft het straks nodig als ze gaat studeren en werken. Leerling 6 geeft aan altijd een dik boek mee te nemen op vakantie. Ook geniet ze van het praten over boeken die iemand anders ook heeft gelezen. Ze kan er helemaal in op gaan. Ze geeft aan vaak stiekem in bed te lezen. Ze kiest vaak spannende boeken uit. Leerling 6 leest vaak in haar moedertaal. Ze vindt dit ook niet lastig. Ze schrijft ook in haar moedertaal. Soms lezen haar ouders haar voor in haar moedertaal. Ouders stimuleren het lezen in zowel haar moedertaal als het Nederlands.
Leerling 6 eindmeting	Tijdens het gesprek bij de eindmeting, gaf leerling 6 aan dat er geen verandering was voor haar thuis met betrekking tot het lezen. Wel vond zij het heel leuk om op school met haar moedertaal bezig te zijn. Andere kinderen in de groep ervoer zij als positief. Ook vond zij dat ze een bepaald aanzien kreeg omdat haar moedertaal zo anders is en moeilijker is dan het Nederlands.

**Leerling 7
hier en nu
meting**

Leerling 7 geeft aan thuis niet veel te lezen. Hij vindt boeken te dik en te saai. Wel leest hij graag voetbal tijdschriften of een boek van Geronimo Stilton. Hij geeft aan wel onderwerpen te weten om te lezen, maar het interesseert hem niet. Hij speelt liever buiten. Hij geeft aan dat zijn ouders niet moeilijk doen over het lezen. Zij stimuleren hem niet om naar de bibliotheek te gaan, dus doet hij dat ook niet. Als hij niet kan slapen pakt hij een boek, dan valt hij snel in slaap. Als hij leest zegt hij dat hij het wel leuk vindt als het boek spannend is. Thuis wordt weinig gedaan met de moedertaal. Hij vindt deze dan ook heel lastig. Toen hij klein was lasen zijn ouders hem wel eens voor in het Nederlands. Nu leest hij zelf als hij dat wil.

**Leerling 7
eindmeting**

Tijdens het gesprek bij de eindmeting, gaf leerling 7 aan thuis nu meer te lezen. Het lezen wordt nu thuis meer gestimuleerd. Zijn vader leest hem nu zelfs voor in zijn moedertaal. Hij vindt het lezen leuker en gaf aan dat hij meer met zijn moedertaal wil gaan doen. Toch bleek uit zijn antwoorden dat het minder leesplezier ervoer. Toen ik hem die vraag stelde wist hij daar geen antwoord op. Hij ervoer het lezen nog als plezierig, alleen heeft hij nu met het mooie weer meer aandacht voor het naar buiten gaan dan in het lezen.

**Leerling 8
hier en nu
meting**

Leerling 8 geeft aan boeken saai te vinden. Als ze leest, leest ze alleen 's avonds voor het slapen gaan. Als ze leest wil ze een dikke boek, anders is het zo snel uit. Het boek moet spannend zijn of over paarden gaan. Ze geeft aan één keer in de week les te krijgen in haar moedertaal. Dit vindt ze wel leuk. Moeder leest soms voor in moedertaal. Leerling 8 vindt het zelf wel lastig om in haar moedertaal te lezen. Ze geeft aan wel iedere dag te lezen.

**Leerling 8
eindmeting**

Tijdens het gesprek bij de eindmeting, gaf leerling 8 aan meer te lezen in het Nederlands. Haar moedertaal vindt ze saai. Ze kan nu meer genieten van het lezen. Tijdens het werken met de groep vond ze het wel grappig dat haar moedertaal veel leek op de moedertaal van leerling 4, terwijl het allebei een andere taal was. Ze vond het praten over de andere talen en haar eigen moedertaal interessant. Ze geeft aan nu heel veel te lezen. Ze pakt nu veel liever een boek, ook op school.

Bijlage 13: Inge vulde enquête ouders/ verzorgers

Enquête

U hebt bij elke vraag/ stelling een keuze uit verschillende antwoordmogelijkheden. Omcirkel wat van toepassing is.

Ik ben de <u>vader</u> moeder
Mijn moedertaal is <u>Bulgaars</u> (zelf invullen)
Mijn partners moedertaal is <u>Bulgaars</u> (zelf invullen)
Ik woon <u>20</u> jaar in Nederland
Ik heb <u>2</u> kind/ kinderen

Stellingen/ vragen				
1. Thuis spreken we Nederlands	Nooit	<u>soms</u>	vaak	altijd
2. Thuis spreken we in onze moedertaal	Nooit	soms	vaak	<u>altijd</u>
3. Mijn kind kan onze moedertaal spreken	Niet	een beetje	<u>goed</u>	
4. Mijn kind kan schrijven in zijn/haar moedertaal	Niet	<u>een beetje</u>	goed	
5. Mijn kind kan lezen in zijn/haar moedertaal	Niet	<u>een beetje</u>	goed	
6. Ik vind het belangrijk om mijn moedertaal door te geven aan mijn kind	Niet	een beetje	<u>wel</u>	
7. Ik stimuleer mijn kind om in het Nederlands te lezen	Nooit	soms	vaak	<u>altijd</u>
8. Ik stimuleer mijn kind om in zijn/ haar moedertaal te lezen	Nooit	soms	<u>vaak</u>	altijd
9. Vindt u het belangrijk dat uw kind uw moedertaal kan begrijpen?	Niet	een beetje	<u>wel</u>	
10. Hoe belangrijk vindt u de rol van uw moedertaal bij de ontwikkeling van uw kind?	Niet	een beetje	<u>wel</u>	

Z.O.Z.

Hebt u nog opmerkingen, dan kunt u die hieronder noteren.

Tweetalige opvoeding vind ik zelf heel belangrijk voor onze kinderen. Dit zie ik absoluut als verrijking voor het kind. Wij stimuleren onze kinderen in hun vrije tijd (meestal in de vakantie's) ook in het Bulgaars geschreven boeken te lezen, brieven aan opa en oma in Bulgaars schrijven, naar Bulgaarse films kijken. Grootouders worden ook bijbetrokken bij het leren etc. van moedertaal (mbt schrijven en lezen).

Lever de lijsten in voor dinsdag 29 maart bij Emma Kuiper groep 7^e.

Ik wil u bedanken voor uw medewerking.